

ԱՎԵԾԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ՀԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9, 1909

ԹԻՒ 41

ԱՐՏՕՆԱՏԵՐ

Ճ. Ք. ԿՐԻՆ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. Մ. ԱԼԷՆ

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

Փոփոխութիւններն իբրեւ հրահանգիչ

Միսիոնարական դպրոցներ

Ներքին կեանք

«Շատ օրեր Տէրօջը տունը»

Յ. Պ. ՄԱՅԵՐ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Մարդը եւ գիրքը

Հրեշտակը եւ ծաղիկը

ԳԻՏԱԿԱՆ

Ունակութիւններու կազմութիւնը

Ճանճեր

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԻՆ

Հակաքրիստոնէական հոսանքը

Մէրսինէ

Հայ կեանքը

ԼԵԻՈՆ Ա. ԱՇՊԱԶԵԱՆ

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՌՈՒՋԵԱՆ

Հ. ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ա. Յ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ

ՖԻՆԱՆՃԸԼԱՐ ԵՕԳՈՒՇՈՒ

﴿ اوددار هفته لى غزته — در سعادته بايلى هاوسده ﴾

ԱՆՏԱՔԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԲԵՐ

ՀԱՅԵՐԵՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԱՐԻՔԵՐԵՐ

(ԱՆԿԵԼԻՍՓՈՐՈՍ)

ՅՈՒՆԱՏԱՆԻ ԹԱՐԻՔԵՐԵՐ

Խմբագիրներ Հ. Մ. Ալեն

Հ. Ս. Պարնում

Յ. Գ. Գրիգորեան

Պաշտօն Հատու, Աթապաշտ

Կ. պոլիս, Թուրքիա

THE AVEDAPER

(ANGELIAPHOROS)

A WEEKLY PAPER

PUBLISHED IN
ARMENIAN, ARMENO-TURKISH, AND
GRECO-TURKISH

EDITORS H. M. ALLEN
H. S. BARNUM
H. K. KRIKORIAN

Offices: American Bible House
Stamboul, Cons/ple, Turkey

TERMS

An Subscrip. Ps. 40
U. S. A. \$ 2
England Shils. 8
Other countries Frs. 10

Single copy 30 Paras

Advertising rates on
application

ՊԱՅՈՒՆՆԵՐ

Տարեկ. բաժնեգրն 40 ԴԺ.

Ամերկայի համար 2 Տար.

Անգլիոյ ,, 8 Ժիկն

Աւստրիա ,, 10 Ժր.

Ձեռքի համար 30 Ժր.

Մանուցման գինները

Հավասար

Բաժանորդագրութիւններու, վճարումներու և հասցիի փոփոխման վերաբերեալ ամէն զրոյթիւններ զրկուելու են առ Տր. Հ. Ս. Պարնում:

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԲԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՊՐՈՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

The Weekly **AVEDAPER**, American Bible House, Constantinople.

ԱՏՈՐ ԿԲ

Կ. ՊՈԼԻՍ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 9, 1909

ԹԻԻ 41

ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐ

ՏՆՕՐԷՆ-ԽՄԲԱԳԻՐ Հ. Մ. ԱԼԵՆ,

Հ. Ս. ՊԱՐՆԸՄ, Յ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՆԵՐ

ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ԻՐԻՆԻ ՀՐԱՀԱՆԳԻԾ

Ուսուցիչներու և ծնողներու

Հ. Մ. Ա.

ՅՍ երրորդ և վերջին յօդուածով կ'ուզենք խօսիլ երկու դասակարգի մարդոց վրայ, որք լաւ առիթ ունեցած են յանկարծ ստացուած ատուութեան հետեւանքները ճանչնալու։ Այդ որդիքն են ուսուցիչները և ծնողները։ Երկրին հազիւ կը գտնուի արական դպրոց մը, ուր ատուութեան հանգամանք կրող զէպը մը չպահեցաւ անցեալ աշնային ամիսներուն մէջ։ Տեղի պատահածը հազիւ հազ կը տարբերէր անժողովրդական ուսուցչի կամ խիստ կարծուած կաթի մը զէմ յարուցուած բողոքէ։ Տեղ տեղ ալ ռոցական վարչութեան զէմ աշակերտներու մէջ ծնուած շարժումը վտանգաւոր համեմատուաներ ստացաւ, մանաւանդ Այնթապի մէջ։ Քաղաքին աշակերտներուն ըմբոստութեան տխրային ոգին, որ կանոնաւոր կերպով արծարած ու հրահրուած էր դուրսէն, վերջապէս ավառեցաւ։ Ժամանակ մը ետքը ուսուցչիչներն ճարտարատուութիւնը և վարժարանի անօրէթեան կորովի ընթացքը յաղթահարեցին անմիջական դժուարութիւնները, և ուսանողներն ան հանգարախ և ուսանողական իրենց լուրջ ծին վերադառնալ։ Դիւրին է այս խլրտումնեմեկնել իբրեւ օրուան ընկերային ու քաղաքամեծ շարժման անխուսափելի մէկ մասը։ Բայց կէ չհետեւիր թէ այս խնդիրը այլեւս հոգ պատելու չէ։ Հին դրութեան օրով, երբ բոլորէր երկիրը ընդապետութեան լուծին տակ

կը հեծէր, համեմատապէս դիւրին էր դպրոցականներու և դեռատիներու միջեւ կարգապահական ունէ անպատեհ միջադէպի մը առջնուն առնել ընդհանրապէս։ Հեղինակութեան թաթը ծանր էր և կրնար զգալի ըլլալ։ Հիմա սակայն փոփոխութիւն մը տեղի ունեցած է։ Թէեւ կարգ և կանոն յամբօրէն կը հաստատուին և երկրին նոր օրէնքին հանդէպ օրէ օր աւելի յարգանք կը տեսնուի, անհատներու զգացումները փոփոխութիւն մը կրեցին։ Այդ փոփոխութիւնը կ'արտայայտուի ինքնապատուութիւն բառով։ Մարդը կ'զգայ թէ ինք այլեւս ուրիշ մը կ'ախեալ արարած և գերի մը չէ սոսկ, այլ ունի նուիրական իրաւունքներ որոնք իրեն երաշխաւորուած են իր երկրին Սահմանադրութեամբ։ Այդ Սահմանադրութիւնը անոր ազատութեան հրովարտակն է, և ան կ'ուզէ լիովին վայելել զայս։ Խալ մտքի տէր անձի մը համար թերեւս բնական է անձնական կարեւորութեան զգացումը այնպէս մեծցնել որ ազատութիւնն ըմբռնուի իբրեւ բացարձակ անկախութիւն ամէն անձէ և ամէն բանէ։ Այդպիսի մէկուն աւարաքներուն վրայ հսկելու ամէն ճիգ անիրաւութիւն կը համարուի և պատանեկան արիւնը կը տաքնայ ու կ'ընդլզի արտաքին ճշման տակ։ Իրողութիւնն այս է մանաւանդ հիմա, երբ հիմնական փոփոխութիւններ տեղի կ'ունենան այս երկրին բոլոր ընկերային յարաբերութիւններուն մէջ։ Բոլոր այն ազգերը որոնք ազատութեան համար մարտնչած ու յաղթանակ չահած են այս դժուարութեան բախած են, եւ չկարծուի թէ լուծումը դիւրին է։ Ամերիկա, աշխարհի ամէնէն ազատ

երկիրը, դեռ կը յողնի այս խնդրին վրայ թէ ի՞նչ պէս պարտաւարապաճ հսկողութիւն ի դորձ դնելու է դեռատիններու վրայ և ի՞նչպէս ընտելացնելու է զանոնք սա զաղափարին թէ ազատութիւնը կը կայանայ ոչ թէ սեղմումէ գերծ ըլլալու, այլ հնազանդելու և ինքզինք կառավարելու մէջ:

Այսօրու դեռահասները քանի մը տարիէն Թուրքիոյ ճակատագրին վարիչները պիտի ըլլան: Մինչև այն ժամանակ ո՞վ անոնց պիտի սորվեցնէ ճշմարիտ ազատութեան նշանակութիւնը և ո՞վ պիտի կրթէ զանոնք անձնազապուլեան արուեստին մէջ: Կրնանք անցողակի ըսել թէ կառավարութիւնը պարտի մեծ բաժին ունենալ կրթական այս գործողութեան մէջ: Կառավարութիւնը այն պիտի հանգամանք ունենալու է որ իր ամէնէն դեռատի քաղաքացիներուն յարգանքը և հաւատարմական անձնութեանը վայելէ: Կառավարութիւնը պարտի ուղղամտութեան և արդարութեան հոմանիշ ըլլալ անոնց համար, կենդանի և փայլուն օրինակ մը հայրենիքի հաւատարիմ սպասարկութեան: Բանակը և նաւատորմն սլ պարտին գործով ցոյց տալ թէ կարգապահութիւն և հնազանդութիւն համընթաց և համերալս են ազատ երկրի մը մէջ: Բայց ակներեւ է թէ դեռահասներու գաղափարները ձեւակերպելու և ազատութեան ուղիղ կիրարկումը անոնց սորվեցնելու գործին մէջ մեծադոյն ազդեցութիւն ունեցողները պիտի ըլլան անոնց ուսուցիչները և ծնողները:

Ուսուցչական պաշտօն վարողներէն ոմանք իսպառ անարժան են իրենց պաշտօնին: Ոմանք այն չարիքներէն որոնց վրայ ուշադրութիւն հրաւիրեցինք՝ պիտի չդարմանուին բնաւ մինչև որ Հայ Ժողովուրդը չպահանջէ որ մաքուր կեանքի և ողջ սկզբունքներու տէր մարդիկ ևեթ ուսուցիչ ըլլան իր գաւակներուն և տարին տասն ամիս անոնց հետ չփոժ ունենան դպրոցական յարկին մէջ: Անհրաժեշտ բարենորոգումներու առաջիններէն մին է դպրոցները մաքրել բոլոր այնպիսիներէն որոնք վարակման աղբիւր են անմեղ միտքերու: Եթէ չենք սխալիր, այս մաքրագործութիւնն սկսած է պզտիկ չափով մը, բայց յայտնի է թէ հանրային խիղճը լիովին արթնցած չէ այս մասին: Սակայն, ենթադրելով թէ մեր դպրոցներու ուսուցիչներուն մեծամասնութիւնը վստահութեան արժանի են և որոշած են իրենց պարտքը կատարել, ի՞նչպէս առաջնորդելու են դեռահասներուն և կրթելու են զանոնք քաղաքացիական նոր կեանքին համար: Ի՞նչպէս պիտի ընուն իրենց ընդարձակուած պատասխանատուութիւնները այնպիսի ժամանակ մը, երբ պատա-

նիներ ու երիտասարդներ հակամէտ են եթէ ոչ անզուսպ՝ գէթ կամակոր ըլլալու: Յանդգնութիւն պիտի ըլլայ մէկ երկու պարբերութեամբ ըստ արժանւոյն պատասխանել փորձել այս հարցման:

Պէտք է յիշել թէ պատանիներ և երիտասարդներ զինուորներու կը նմանին: Առաջնորդի կը հետեւին անոնք: Բանակի հրամանատարի մը չբաւարար սպայի համազգեստը կրել և սուր շողացնել զինուորներուն առջեւ: Իր մարդոց վստահութիւնը վայելելու է իբրեւ ուղղամտութեան և ուղղափառութեան արուեստին հմուտ մարդ: Այսպիսի մէկուն կը հետեւին անոնք ո՛ր որ յարմար դատի առաջնորդել զիրենք: Վարպետ է ան, և զինուորները գիտեն ու գոհ են: Հետեւապէս կը լուծուի կարգապահութեան ամբողջ խնդիրը: Ամէն հասակէ ուսանողներ շուտ կը ճանչնան ուսուցիչը, որ կատարելապէս հմուտ է ոչ միայն իր ճիւղին, այլ և զայն աւանդելու արուեստին: Մենք չատ անգամ զանազանութիւն կը դնենք լաւ ուսուցչին և յաջող հրահանգիչին միջև: Զօրիւ խօսելով, այդ պիտի զանազանութիւն դրուելու չէ, վասն զի լաւ ուսուցիչը առաջնորդ է և քիչ անգամ կը պարտաւորի, եթէ կը պարտաւորի երբեք, բռնադատութեան զիմել: Նախ թող ուսուցիչները իրենց նիւթերուն և ուսուցչական արուեստին քաջա հմուտ ըլլան, և ահա կարգապահութեան խնդիրը մեծ մասամբ կը լուծուի: Ուրիշ էական պայման մը պա է որ ուսուցչի մը բարոյական սկզբունքները բացորոշ, գրեթէ յարձակողական հանգամանք կրելու են: Շէջսփիր իր թատերախաղերէն մէկուն մէջ սապէս բացաբանչել կու տայ Փէքի, «Տէր, ի՞նչ յիմարներ են սա մահկանացունքը»: Տարակոյս չունինք թէ այդ դասակարգին մէջ պիտի դնէր այնպիսիներ, որոնք իրենց ներքին զաղանի կեանքին մէջ բարոյապէս տկար ըլլալով հանգերձ կը ջանան իրենց աշակերտներուն առջեւ առաքիւնութեան և հզօր սկզբունքներու տիպարներ հանդիսանալ: Աստուած պզտիկներուն տուած է բնագոյ մը, որ անվրէպ և արագ ի վեր կը հանէ կեղծաւորութիւնը և ստութիւնը: Քիչ անգամ կը յայտնեն անոնք իրենց մտածումը. բայց միշտ գիտեն թէ իրենց առջեւ գտնուող ուսուցիչը մա՛րդ է իբրօք թէ լոկ կը ձեւանայ ըլլալ իբրեւ արամբանական հետեւութիւն, ուրեմն դպրոցական կեանքի և անձնական կեանքի տաղանապնդներու մէջ ուսանողները կը հետեւին, կը վստահին ու կը հնազանդին այն ուսուցչին միայն որ մաքուր և հաստատամիտ մարդ է: Այս համառօտութեամբ իրարմարմարէն յայտնի կը տեսնուի թէ ներկայ ժամանակի փոփոխութիւն-

ները ծանր պատասխանատուութիւն կը դնեն բոլոր ուսուցիչներուն վրայ և նոր գործերու համար պատրաստուելու խիստ փորձի կ'ենթարկեն զանոնք :

Նկատելով որ ծնողները իրենց զաւակներուն առջին և բնական ուսուցիչներն են , վերոյիշեալ սկզբունքները անոնց ալ կը պատշաճին նոյնչափ ազդեութեամբ : Ընտանեկան յարկի մէջ տիրող ոգին ըլլալու է միշտ սիրոյ ոգին : Բայց շատ անգամ կը պատահի որ ծնողները , իրենց սէրէն մղուած , անտեղի թողտուութիւններ կ'ընեն և ահա ծնողական ազդեցութեան ոյժը տակաւ առ տակաւ կը տկարանայ : Տղուն փեսա է այս և իր ծնողներուն հանդէպ իր յարգանքը պակսեցնելու առաջին քայլ մը : Միւս կողմէ ծնողներ կան որոնք միւս ծայրայեղութեան կը դիմեն : Իրենց բնական հեղինակութիւնը գործադրելու միջոցին այնչափ կը խըստանան որ հետեւանքը կ'ըլլայ ապստամբական ոգի արթնցնել մանկան մէջ : Ուստի վերին աստիճան կարեւոր է որ ծնողներ ամէն կարելի միջոցներով ջանան իրենց զաւակներուն վստահութիւնն ներշնչել իրենց դատողութեան և իմաստութեան նկատմամբ : Տղայք զգալու են թէ իրենց ծնողները ոչ միայն կը սիրեն զիրենք , այլ և ամէն ուրիշ մարդէ աւելի յարմարութիւն ունին իրենց օգնական և առաջնորդ ըլլալու : Այս կը նշանակէ անշուշտ թէ ծնողները բարոյական տեսակէտով իրենց զաւակներուն յարգանքը շահելու են : Մարդկային բնութեան տարօրինակ անհետեւութիւններէն մին է որ ծնողները , հակառակ իրենց աննախաճախի օրինակին և բնութեան , կ'ափսոսան թէ իրենց զաւակները մաքուր միտքի և ուղիղ բարոյականի տէր պիտի ըլլան : Կը խորհին կարծես թէ իրենց զաւակները կամ չեն նշմարել իրենց թերութիւնները և տկարութիւնները , կամ չեն ազդուիր անոնցմէ : Ահա մեծ սխալ մը , որ ողբալի հետեւանքներ ունի , Համառօտագոյն բացատրութեամբ սա է ճշմարտութիւնը . Ծնողներ ակնկալելու են թէ իրենց զաւակներն էականապէս պիտի ըլլան ճիշտ ինչ որ իրենք են : Կը հետեւի ուրեմն թէ Թուրքիոյ ճակատագիրը մեծ մասամբ այնպիսին էրու ձեռք է որոնք այսօր ծնողք են և տան մէջ վաղուան դեռահաս քաղաքացիները կրթելու պատասխանատուութիւնն ունին :

Ոչինչ յաւիտեան կը տեսէ , բայց միայն ինչ որ Աստուծոյ և ուրիշներու համար կը կատարուի : Անձիդ համար ըրածդ կը կորսուի , թերեւս անուղիղ , սխալ չըլլայ , բայց կը կորսուի :

ՄԻՍԻՈՆԱՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Յ. Գ. Գ.

ԱՅՍ Երկրին մէջ Ամերիկացի միսիոնարները դուլէճներ հիմնած են , զոր օրինակ մասնաշրջան համար Բուէրթեան , Պէյրութի , Կեդրոնական Թուրքիոյ , Նիքիտ , Էն . , և աղջկանց համար՝ Իւսկիւտարի , Կեդր. Թուրքիոյ (Մարաշ) , Էն . : Որովհետեւ այս դուլէճները հիմնուած են այս երկրի ժողովուրդին ծառայելու նպատակաւ , բնապէս ժողովուրդը իրաւունք ունի քննելու և մտածելու և զաղափար , կարծիք յայտնելու թէ անոնք իրենց բարձր նպատակին կը ծառային թէ ոչ , կամ ի՞նչպէս պիտի կրնան ծառայել : Մանաւանդ Սահմանադրութեան հռչակումէն ետքը չեն պակսիր այնպիսիներ որոնք կը խորհին թէ Ամերիկացի այս բարեկամներէն ի՞նչ տեսակ օժանդակութիւն , կրթութիւն և դաստիարակութիւն կ'ափսոսուի :

Յիշեալ վարժարաններուն միսիոնար հիմնադրներ ունենալը իսկոյն մտքին կը թելադրէ կրօնական դաստիարակութեան խնդիրը : Դպրոցներուն բուն նպատակը ուսանողներուն միտքը լուսաւորել է : Ասոր մէջ կրօնածաւալական դիտաւորութիւն չկայ : Շատերու ուղիղ չեղելի որ միսիոնարները դիտութիւն կամ լեզու սորվեցնելու պատրուակաւ կրօնք քարոզեն : Անցեալ տարի Պէյրութ Գուլէճին մէջ Իսլամ և Հրեայ ուսանողներ պահանջեցին որ իրենք հոգեւոր պաշտամունքի ներկայ գտնուելէ ազատ ըլլան :

Մերթ ընդ մերթ այս խնդրին վրայ խօսողներ պակաս չեն : Եւ ընդհանուր գաղափարը սա կը թուի թէ եթէ միսիոնարք թողէին կրօնքի ուսուցումը և միայն արտաքին ուսմունք և դիտութիւն սորվեցնէին դեռահասներուն , անոնց ծառայութիւնը աւելի եւս պիտի գնահատուէր : Արդարեւ եթէ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի մէջ բարեսէր անձինք կամ ընկերութիւններ նպատակ դնէին այս երկրին մէջ դիտութիւն ծաւալել և լոկ այս նպատակը իրագործել բարեհաճէին , ամէն ալ չնորհակալ պիտի ըլլայինք : Մը. Բոքֆէլըր իմացուցած է թէ , եթէ Չինաստանի մէջ դիտութեան յառաջդիմութիւնը երաշխաւորելու ճամբայ մը ցուցուի , այդ նպատակին համար 10 միլիոն Անգլ. ոսկի պիտի տայ : Երանի՜ թէ մեր երկրին համար ալ այսպէս խորհող բարեսէրներ գտնուէին , մենք ալ կրնայինք անոնց ցուցնել գոհացուցիչ եղանակներ : Բայց զարմանալի չէ միսիոնարական ընկերութիւններուն նպատակին լոկ կրթութիւն և դաստիարակութիւն չըլլալը : Այս ընկերութիւնները կրօնքը (Քրիստո-

նէութիւնը) իրենց հասկցած իմաստով ժողովուրդներուն կենսաւորման համար կարեւորագոյն պայման կը համարին, ուստի մարդկութեան ա՛յդ կերպով ծառայել կ'ուզեն, և իրենց զրկած միսիոնարներն ալ բնապէս այդ տեսակէտով ծառայութիւն կը մատուցանեն ժողովրդին, Եթէ անոնք սխալած են իրենց այդ համոզման մէջ, այդ ուրիշ խնդիր է: Մենք կրնանք ցուցնելու աշխատիլ անոնց այդ սխալը: Բայց անոնք գովեստի արժանի են անոր համար որ իրենց ընթացքը համաձայն է իրենց համոզման: Եթէ Մորմոն մը կու գայ և մեր մէջ Մորմոնականութիւն կը քարոզէ, գովելի է եթէ քարոզածը իր անկեղծ համոզման արդիւնքն է: Բայց Մորմոնականութիւնը կը հերքենք, վասն զի անիկա սխալ և ժողովուրդներուն ոչ թէ բարձրացման այլ անկման պատճառ է, և ժողովուրդը անոր դէմ արթուն կը պահենք:

Ահա պէտք է որ այս կերպով խորհինք Ամերիկացի միսիոնարներուն ընթացքին վրայ: Որովհետեւ անոնք Աւետ. եկեղեցիներէ զրկուած են, և կը հաւատան թէ Աւետարանին վարդապետութիւնները ժողովուրդները բարձրացնելու և յառաջդիմութեան ճամբուն մէջ մտցնելու և առաջնորդելու բաւական են, ահա այս երկրին բնակիչներուն մէջ իրենց համոզումներուն համաձայն գործելու համար եկած են: Անոնց «Ձեր սա համոզումը թողէք և միայն ժողովրդին դաստիարակութեան գործին պարապեցէք» ըսելը «Ձեր գոյութեան նպատակը թողէք» կը նշանակէ: Անոնք եթէ այս երկրին մէջ ուսման գործով զբաղին կամ ընկերային յարաբերութիւններու մէջ զբաղուին, բնականաբար իրենց այս նպատակը յառաջ պիտի մղեն:

Մարդ կրնայ խորհիլ թէ միսիոնարաց այս սկզբունքը սխալ է և թէ Աւետարանական վարդապետութիւնները ժողովրդի մը յառաջդիմութեան արգելք են: Այն ատեն անոր գործը պիտի ըլլայ անոնց ըսել, «Ետ կ'եցէք այս նպատակէն, ինչ որ Աւետարանական ուսում կը կոչէք՝ մնապաշտութիւն է և ոչ ուրիշ բան. այս նպատակին համար ձեր սպասած աշխատութիւնն ալ ստակն ալ պարապը կ'երթան» և մեր ժողովուրդը անոնց մոլորութիւնէն զգուշացնել, կամ, անոնց նպատակին համար ըսելիք մը չենք ունենար և անոնց ընթացքները, մեթոսները այն նպատակին յարմար չենք տեսներ: Այն ատեն անոնց ընթացքին դէմ առարկելով կ'ըսենք, «Թէեւ դուք ապնիւ նպատակի մը համար կը գործէք, բայց ձեր բռնած

ճամբան ճամբայ չէ: Ձեր ընթացքը այս երկրին և անոր ժողովրդին վիճակին յարմարացուցէք»:

Եթէ մենք այս երկրին գէթ Քրիստոնեայ ժողովուրդներուն վիճակը ի նկատ առնենք, դժուար չէ տեսնել և ցուցնել թէ անոնց յառաջդիմութեան համար Աւետարանական վարդապետութիւնները ոչ միայն արգելք չեն, այլ նոյն իսկ զօրութիւն են: Աւետ. եկեղեցիները մէկ կողմէ կը պահանջեն Աւետարանին ազատ ընթերցումը և քննութիւնը և միւս կողմէ հոգեւոր կեանքը կը չեչտեն: Յաջա հին ե. կեղեցեաց զիտուն անդամներուն, այս դիրքերուն երկուքն ալ բանաւոր և ընդունելի են և ազգին յառաջդիմութեան ոչ միայն արգելք չեն, այլ ընդհակառակն զօրութեան աղբիւր են: Օրինակի ազգաւ, ձեռք առնենք հոգեւոր այն դժուարութիւնը որու ենթարկուած է Հայ աղգը այս օրերս: Մինչ մեր մէջ կը գտնուին այնպիսի անձինք, որոնք կը յարձակին կրօնքի, եկեղեցւոյ, ընտանիքի, բարոյականի և ամէն նուիրական և սուրբ յարաբերութիւններու վրայ, ազգը ինչով պիտի պաշտպանենք այս յարձակումներուն դէմ, «կրօնքի վրայ մի խօսիք, Յայտնութեան կամ Աւետարանի խօսքը մի ընէք», «Լեզուէ և բնական դիտութիւններէն զատ մէյմալ հոգեւոր բաներու մի խառնուիք» ըսելով: Այսպէս ըսելը «Մի նախք պարսպին այն կողմը ուրկէ թշնամին կը յարձակի» ըսելու պէս բան մըն է: Ճիշդ տեղը զոր պէտք է նայիլ, այն է որ թշնամիին յարձակման նշաւակ է:

Նաեւ, եթէ միսիոնարը դպրոց մը կը բանայ, և անոր մէջ աշակերտներուն լեզուի, բնական գիտութիւններու, փիլիսոփայութեան, քաղաքականութեան և ուրիշ ամէն խնդիրներու վրայ իր համոզումները կը գիտցնէ բայց հոգեւոր խնդիրներու նկատմամբ լուռ կը կենայ, միթէ թերի չ'ըլլար այս մեթոդը: Մինչ Հայ մատենադրութիւնը կ'աւանդուի, Շնորհալիի կամ Նարեկացւոյ լեզուին և ոճերուն վրայ կը դասախօսուի, անոնց աստուածաբանութեան նկատմամբ լուռ ինչպէս կրնայ հնար ըլլալ: Արդ, կամ կրօնքը, Քրիստոնէութիւնը և հոգեւորութիւնը մնապաշտութեան տոպրակը դնելով արտաքսելու ենք դպրոցներէն, կամ ակնկալելու ենք որ հոն ուսուցանող ուսուցիչները և վերատեսուչները իրենց կրօնական դաստիարակներով բարեփոխեն և որոշին ուսանողաց միջավայրը: Այս տեսակէտէն մենք մինչեւ իսկ կը հաւատանք թէ եթէ միսիոնար մը բարձրագոյն վարժարան մը կամ գոլէճ մը բանայ, բայց խոյս տայ հոն ուսանողներուն մաքրին և սրտին մէջ

Աւետարանին վարդապետութիւնները տալաւ որեւէ և դրոշմելէ և կրօնապէս անգոյն միջավայր մը ստեղծէ, ասիկա կը համարինք բուն նպատակէն շեղում :

Միւս կողմանէ կարելի է խորհիլ թէ միսիոնարները իրենց սոյն պարտականութիւնը կատարելուն մէջ միջավայրին անյարմար և նպատակին չծառայող մեթոտներու և եղանակներու կը հետեւին : Այս մասին թելադրուած ամէն մեթոտ ընդունելի է : Եւ մեր անձնական կարծիքն այն է թէ կարեւորագոյն և անհրաժեշտ է որ այս երկրին մէջ Ամերիկացի միսիոնարները թէ՛ եկեղեցային թէ՛ դպրոցական գործերու վարչութեան մէջ իրենց մեթոտին մէջ նոր և հիմնական փոփոխութիւններ մտցնեն :

ՆԵՐՔԻՆ ԿԵԱՆՔ

«ՇԱՏԱՍ ՕՐԵՐ ՏԵՐՈՋԸ ՏՈՒՆԸ»

ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ անցնելը մեր սիրտերուն մէջ կ'արթնցնէ շաշտաւորութեան բաղձանքը : Մեր ընտելութիւնը կապուած է ոչ թէ ժամանակաւորին ալ՝ յաւիտեականին : Երբ կը տեսնենք տեղեկները որ կ'իյնան աշնանային հովերուն առջեւ կամ կը սփռուին անտառներու բացաստաններուն մէջ որոնց վրայ ժուռ կու գանք ձմեռուան կարծօրերը, և երբ ընական աշխարհի փոփոխութիւնները կը ստիպեն մեզ յիշել աւելի մեծերը որոնք մեզ միշտ անցեալին ընտանի օրերէն դուրս կը հանեն և կը մտցնեն օտար և դեռ չգտնուած օրերու մէջ ինչպէս է նոր աշխարհը դէպ ուր Քոլոմպոս նաւեց, մեր ներսիդին ծագում կ'առնէ սրտազին փափաք երկնաւոր տանը, ուր մանր չկրնար արշաւել, բարեկամութիւններու՝ զորոնք ժամանակը չկրնար աւելի, ծաղկեպսակներու՝ որոնք անթառամ ծաղիկներէ չինուած են, և գոյութեան պայմաններու՝ որոնց մէջ փոփոխութիւն չի կրնար մտնել :

Այս մնայունութիւնը որու կը սպասենք, կը թուի թէ խոտաւորուած է այն բառերուն մէջ որոնցմով հովիւ բանաստեղծը կը վերջապէս Սաղմոսը որ պարզ է ինչպէս են «տուն» և «մայր» բառերը և միանգամայն լեցուն իմաստ ունի : Սաղմոսին ընթացքը այնպէս լեցուն է փոփոխութեամբ՝ ինչպէս կեանքը : Անոր իւրաքանչիւր պարբերութիւնը բառերու պատկեր մըն է, որ զօրաւոր և կենդանի գոյներով կը նկարէ նոր տեսարան մը մեր երկրաւոր ուղեւորութեան մէջ :

Անտարակոյս մեր մահկանացու կեանքին փոփոխութիւնները ամէնն ալ պէտք են մեզ անփոփո-

խելին յարմարցնելու համար : Ժամանակը յաւիտեականութեան նախագաւիթն է : Երկիրը կրթարանն է այն իրական կեանքին որ մեզի կը սպասէ երբ վերջին դասը կը սորվինք և դպրոցի զանգակը կը հնչէ : Բայց ամէն ինչ որ է, և եղած է ու պիտի ըլլայ, կը կատարելագործէ մեր նկարագիրը, յաւելուածական սրբազրութիւններ ալ ընելով մեր վրայ : Եւ ամէնը պիտի մոռցուին գիշերուան երազի պէս, երբ միանգամ մտնենք այդ յաւիտեականութիւնը որ մնայունն է :

Բայց մնայունութեան խորհուրդէն աւելի աղէկ է սա խորհուրդը թէ երկինքը տուն մըն է, Տէրոջ տունն է : Ի՞նչ մոգական գոյութիւն կայ «տուն» բառին մէջ : Անիկա թափառականը կը քաշէ երկրի ծայրերէն : Կը զօրացնէ նաւաստին և զինուորին և երկրախոյզին ջիղերը և անոնց կու տայ դիւցազնական տոկունութիւն :

Հիմա մեր խորհուրդները դարձնենք այն երկինքին, որուն վրայով բաղդատապէս շատ քիչ գիտենք, բացի ասկէ թէ մեր բարի Հովիւը հոն գացած է, և տեսնենք թէ ի՞նչ լոյս կ'արձակուի անոր վրայ, զանիկա և տունը բաղդատութեան դնելով : Անտարակոյս անիկա տունն է սա իմաստով թէ երջանիկ ընկերական կեանք կայ հոն : Մենք Աստուծոյ ներկայութեանը այնպէս ազատ պիտի ըլլանք ինչպէս մանուկներ ի ներկայութեան հօր և մօր զորոնք յոյժ կը սիրեն : Պիտի ճանչնանք իրար այնպէս լաւ, և պիտի խօսակցինք իւրարու հետ այնպէս ազատօրէն, ինչպէս կ'ընէինք պայծառ դեռատի սիրտերու երջանիկ խումբերու հետ երբ կը պտըտէինք անտառակներու մէջ և վայրի ծաղիկներ կը հաւաքէինք : Խորէ ամէն տարիքէ ազնիւ մանուկներու մեծ ընտանիքին վրայ — վեց տարեկան մանուկէն մինչեւ երիտասարդը որ իր գործի կեանքը կը սկսի մեծ մայրաքաղաքին մէջ — որոնք բոլորը հաւաքուած են ժամանակ անցընելու իրենց նախնեաց պալատին մէջ, կանգնելով անոր ընդարձակած աւալ գետիններուն մէջ, և պիտի ունենան տկար դադափար մը թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ Երկնաւոր Հօր տունն երթալ, երբ հրեշտակաց քնարներուն բարի եկիրի ազաղակներուն և երգերուն մէջ վերջին մանուկը կը հասնի Հօրը տունը, և աճէ՞ղ ընտանիքը երկինքին և երկրի մէջ կը հաւաքուին Հօրը տունը յաւիտեանս յաւիտենից, այլեւս երբեք չբաժնուելու համար :

Մեծ սոսկալութեան կայ այս խօսքին մէջ : Սաղմոսերգուն չունի տարակոյս թէ ինք հոն պիտի գտնուի : Բայց ինք թափառող ոչխար մը եղած

էր : Իր պատմութիւնը երբեք անաղարտ չէր : Իր խառնուածքը աւելի պատերազմիկի և արիւնասեղ խառնուածք մըն էր քան խաղաղասէրի և ազնուաբարոյի և սիրողի : Ինք ինչպէս հոն պիտի գար : Եւ ի՞նչ էր այն որ այսպէս վատահ ըրաւ զանիկա : Անիկա անտարակոյս կը զգար թէ Բարի Հովիւը հոն չէր կրնար գտնուիլ մինչ ոչխարը ողորմագին կը մայէր դուրսը : «Ուր որ ես եմ, դուք ալ հոն պիտի ըլլաք» Եւ ունինք աւելի հաստատուն խօսքը, որու կրնանք ուրախութեամբ ուշ դնել իբրեւ ճրագի մը որ կը լուսաւորէ մութին մէջ :

Կը լսէի ինչ ինչ դժբախտ մը որով Դասիլ կը լսէր ինչի մէջ Դասիլ հոն չհասած : Տէրոջը տունը անոր կը թուի ոչ թէ պարզապէս ապագայ բան մը, բայց ներկայիս համար կարելիութիւն մը : Ուրիշ Սաղմոսի մը մէջ կ'ըսէ, «Բան մը կը խնդրեմ Տէրոջմէն, ու սաբկա կ'աղաչեմ, որ կեանքիս բոլոր օրերը Տէրոջը տանը մէջ բնակիմ» Տէրոջը վաշխութիւնը տեսնելու, ու անոր տաճարին մէջ զինք խնդրելու համար : Բայց Դասիլ արքայական դործերու մէջ ընկղմած էր : չէր կրնար տառապէս բնակիլ սուրբ սրահներուն մէջ, որոնց կ'անձկար սրտագին : Եւ սակայն կրնանք միթէ տարակուսիլ իր ջերմեռանդ աղօթքին ընդունուելուն նկատմամբ :

Ինչպէս մէկ ալ չլսինք ապրիլ Ասորոյս Դասիլ, այս օրհնեալն պարտական իմաստով : Մեր երկինքը կրնայ սկսիլ ոչ թէ այն վայրկեանէն երբ առաջին անգամ կը մտնենք քաղաքին դռներէն ներս, այլ երբ առաջին անգամ կը լուսնը մեր հանդերձները և կը ճերմկցնենք զանոնք Գառնուկին արիւնովը : Միշտ և ամէն տեղ կրնանք դանել մեր բնակարանը Աստուծոյ մէջ, որ եղած է տուն և ապաստանարան և բնակատեղի իր ժողովրդին ամէն դարերու մէջ :

Եւ այնչէս որ ապրինք երկնային սոյն մակարդակին վրայ : Կարելի չատ մակարդակներ կան որոնց վրայ ապրիլ կրնանք ընտրել : Օրինակի համար, մեզի պատկանած եկեղեցւոյ մակարդակը, կամ Բրիտանոնէական ընկերութիւնը՝ որու հետ կը խառնուինք, ևն : Բայց կան ուրիշ երկու մակարդակներ ալ որոնք մասնաւորապէս արժանի են ինկատ տանելու, և որոնց մին պարտիմք ընտրել : Մին է Յիսուս Բրիտանոսի մէջ ըլլալու մակարդակը, և միւսը՝ մեր փորձառական կամ յուզումնալից կեանքին մակարդակը : Ըստ առաջնոյն մենք արդէն անցած ենք մահուամբ յարութեան և համբարձման կողմը, և արդէն նստած ենք այն ոսկեղէն լոյսին մէջ որ կը ճառագայթէ Յիսուսի գահուն

շուրջ : Ըստ միւսին, որ կը տառանի կը տարուբերի ամէն մթնոլորտային կամ ֆիզիքական փոփոխութենէ, մերթ կը վերցունք կոհակին գաղաթը դէպի արեւոտ օդը, և մերթ կը նետուինք խոնջ և վատակարեկ, աւազին վրայ, որմէ ալիքները քաշուած են :

Մին է այն մակարդակը որու վրայ Աստուած կ'ուզէ որ ապրինք : Միւսն է այն զոր մենք ընտրած ենք մեզի համար : Եւ միթէ զարմանալի է որ մենք կը յուսահատուինք և կը վատինք : Մենք լեզին անուշին տեղը դրած ենք, ժամանակաւորը յաւիտենականին տեղը, տատանողը և վազանցու կը՝ Աստուծոյ անշարժ և անշարժելի հիման տեղը, որ անփոփոխ է անոր սիրոյն նման :

Ծանրակշիռ հարցում է մեզի իւրաքանչիւրիս համար, «Ի՞նչ է իմ կեանքիս մակարդակը, ի՞նչ է թէ ընկերոջս թէ Աստուծոյն :

Շատ պէտք ունինք խնդրել Հոգւոյն Սրբոյ օժանդակութիւնը որպէս զի պահէ մեզ միշտ անձնատուութեան ու հաւատքի այս կացութեան մէջ և որպէս զի մեր կեանքերուն մէջ իջեցնէ Աստուծոյ մշտնջենաւոր շնորհքը : Եւ եթէ մենք այսպէս ապրինք, մեր կեանքը երջանիկ և օգտակար պիտի անցնի : Եւ միշտ պիտի չմնայ ներկայ մակարդակին վրայ, այլ պիտի բարձրանայ և սաւառնի և երգէ երկինքի դրան մօտ, պիտի անցնէ իր օրերը այն լուսափայլ տափաստաններուն մակարդակին վրայ, ուր Արեւը նոյն ինքն Աստուած է և հուսի ուրեմն պիտի անցնի ընտանեկան այն սուրբ և փառաւոր շրջանակին մէջ, որու իւրաքանչիւր բնակիչ կարող կ'ըլլայ առանց յաւակնութեան կամ երկիւղի ստուերի, ըսել հաստատապէս, «Շատ օրեր Տէրոջը տունը պիտի բնակիմ» :

Յ. Գ. ՄԱՅԸՐ

ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԳԻՐԲԸ

ԵՐԲ երկտասարդ մը, Եպիսկոպոս Օլտըմ, երբեմն երկրաչափ Հնդկաստանի Բրիտանական կառավարութեան ծառայութեան մէջ, այցելեց փոքրիկ գիւղ մը անապատի մէկ նեղ ուղիսին վրայ, իր սովորութեան համաձայն իր մարդիկը զրկեց ժողովուրդը հաւաքելու համար երբ աւարտէին օրուան գործը : Ինք, ծննդեամբ Հնդիկ, քաջ զիտէր Արեւելեան մօքին գործելու եղանակը : Համառօտ պաշտամունք մը կատարեց և ժողովրդին խօսեցաւ Աստուծոյ և յաւիտենականութեան վրայ յով : Երբ պաշտամունքը աւարտեցաւ, ծերունի

մարդ մը անոր եկաւ, իր գաւազանին կոթնելով, և ըսաւ, «Ո՛հ, տէր, մինչ գուշ կը խօսէիք, սիրտս կը թռչտէր վանդակի մէջ բանտուած թռչունի պէս: Ես բոլոր կեանքիս մէջ այս փոքրիկ գիւղը ընակած եմ: Տեսայ շատերու ծնիլը և շատերու մեռնիլը, և հիմա մանկութեանս ընկերներէն ոչ ոք մնացած է: Ես մինակ եմ այս անապատին մէջ: Շատ անգամ գիշերը վեր նայած եմ խոշոր աստղերուն վրայ, և հարցունցած եմ թէ ի՞նչ կը նշանակեն անոնք: Ես փոքրիկ մանուկի մը պէս եղած եմ մեծ ճամբորդութեան մը մէջ: Հարցունցած եմ թէ ի՞նչ կը նշանակէ կեանք: Ի՞նչ կը նշանակէ մահ: Ո՛հ, տէր, երբ ինծի խօսեցար Յիսուսի վրայով, ըսի, 'Այս է ան, այս է ան': Այս է որու վրայ խորհած եմ այս երկար, երկար տարիներուն միջոցին հոս այս անապատին մէջ:» Ծերունին մտածեց վայրկեան մը, յետոյ իսկոյն հարցունց, «Երիտասարդ, ինչէ՞ն գիտես ասիկա:» Իր հարցումին մէջ տարիքի և փորձառութեան չեղտ մը կար: Եպիսկոպոս Օլտրմ պատասխանեց, «Հայրիկ, պատճառը իմ իմաստուն և գիտուն մէկը ըլլալս չէ, այլ՝ այն է որ Աստուած երկար ժամանակ առաջ մարդոց սիրտերուն մէջ դրաւ գրել մարդոց հարցունցած այս հարցումներուն Աստուծոյ պատասխանները: «Գիրքի մէջ է ասիկա,» աղաղակեց ծերունին յուզմամբ: Եպիսկոպոս Օլտրմ անոր երեսը նայեցաւ և ըսաւ, «Այո, ես զանիկա ունիմ և բուն քու լեզուովդ, հոն վրանին մէջ:» Ծերունին վար ձգեց իր ցուպը, երկնցունց ծերութենէն ծռած իր մարմինը և մատովը ցուցնելով, գոչեց, «Գնա, և գիրքը բեր:» Ասիկա էր մարդոց հոգեւոյն բազմադարեան անօթութեան հրամանը: «Ես դարձայ գիրքը ձեռքս,» կ'ըսէ Օլտրմ, «և ծերունին անոր էջերը արագ արագ դարձնելով ըսաւ, 'Ես երբեք չէի խորհեր թէ պատասխան պիտի գտնէի հարցումիս': Այն ատեն յանկարծ հարցունց, 'Այս գիրքը ո՞րչափ ժամանակէ ի վեր աշխարհի մէջ կը գտնուի': 'Երկար, շատ երկար ժամանակէ ի վեր': 'Զեր ձեռմակ մարդոց ձեռքը': 'Այո', 'Ուրեմն ինչո՞ւ առաջ չեբրիք զանիկա: Ես ծեր, ծեր մարդ մըն եմ, և կրնայի մեռած ըլլալ և երբեք դիտցած չըլլալ թէ այսպիսի գիրք մը կար աշխարհի մէջ:»

Տառապեալ ծերունին որ տգիտութեան, աղքատութեան և նեղութեան հարուածը կրած է, պիտի ելլէ և հարցնէ Բրիտանեայ աշխարհին, քեզի և ինծի, ինչո՞ւ զանիկա աւելի շուտ չեբրիք:»

ՀՐԵՇՏԱԿԸ ԵՒ ԾԱՂԻԿԸ

ԾԻՐԱՆԵԳՈՅՆ փոքրիկ, համեստ ծաղիկ մը անգամ մը մեծ պարտէզին, որ իր տունէն էր, ամէնէն տուննին մէկ անկիւնը փնտռեց, և հոն աղոթելով պահուելուցաւ քանի մը մեծ տերեւներու տակ, խորհելով թէ մէկը պիտի չգտնէր զինք: Բայց փոքրիկ ծաղիկը մոռցած էր որ բաց ի իր գերազանց գեղեցկութենէն ընտիր ու զօրաւոր հոտ մը ունէր: Օր մը երբ հրեշտակ մը կը սաւառնէր պարտէզին վրայ, հոտոտեց այս գիւթիչ անուշահոտութիւնը, և անծանօթ ըլլալով իրեն վնասեց թէ ո՞րն էր այս քաղցր հոտը արտադրող ծաղիկը: Վերջապէս հրեշտակը գտաւ փոքրիկ ծաղիկը և երկար տերեւները մէկ կողմ առնելով՝ կարօտով ծռեցաւ տեսնելու և հոտոտելու: Մինչ հրեշտակը յափշտակուած կը զիտէր ծաղիկը, արեւը պատեհութիւն ունեցաւ ճառագայթելու ծաղիկին վրայ, նոյն ատեն հրեշտակին դէմքը նկարեց ծաղիկին ծիրանագոյն տերեւներուն վրայ: Սիրուն հրեշտակը ճանչցաւ իր պատկերը և վերջապէս համարյոք մը և օրհնութիւն մը տալով հեռացաւ ծաղիկէն: «Այսուհետեւ,» ըսաւ ծաղիկին, «դուն պիտի ծաղկիս ամէն երկրի մէջ և դոյնդոյն հազուստիք չքեղութիւնը պիտի հիացնէ ամէն անոնք որ քեզ կը տեսնեն և ամէն անոնց որ իմ դէմքս կ'արեւան նշմարել քու տերեւներուդ վրայ՝ պատգամ մը հաղորդած պիտի ըլլաս: Պատգամ տայ և Երջանկութեան: (Թարգմ.) Ե. Պ. Մ.

ԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Փրոֆ. Ուիլիւմ ձէյմս ունակութիւնները անուանած է «Չղային կեդրոններէն բացուած շաւիղներ:» Ինչպէս որ ճանապարհորդները ցախեր կը բռնկցնեն անտառներուն մէջ, այսպէս մենք ալ մեր ունակութիւնները կը բացաւանդենք մեր նկարագիրներուն միջոցաւ: Այնպէս որ ինչ որ առաջին անգամ դժուար էր և մինչեւ իսկ անբնական շուտով քիչ ընդդիմութեան կը բախի և յանդգանաւոր կը հետեւինք անոր կամայ և ակամայ: Այս այսպէս ըլլալով, զիւրին է տեսնել թէ որոշակի անձնական ունակութիւններ հաւանօրէն պիտի ձեւակերպին դեռահասութեան ձկուն ժամանակամիջոցին, նաեւ զիւրին է ճանչնալ անոր մէջ ծնողաց և ուսուցչաց պատասխանատուութիւնը: Եթէ մենք ամէնս ալ ունակութեան տէր արարածներ ենք, ասիկա է տրամադրութիւն մը որմէ խոյս տալ գուցէ չէ կարելի, և պէտք է շնորհակալ ըլլալ որ բարի ունակութիւններ այնքան զիւրին է

ստանալ որքան յոռիներ : Այնքան դիւրին է մանուկին սորվեցնել ակառայի վրձին գործածել ամէն օր որքան սորվեցնել խէժ ծամել , այնքան դիւրին է կրթել զանիկա հաւատալու թէ բերանը մատերու գործ չընեն , որքան թոյլ տալ անոր որ ինքդինք հանդարտեցնէ իր բթամատը ծծելով :

Յոռի ունակութիւններուն մեծ մասին անպատեհութիւնն այն է որ անոնք շատ արագ կը ձեւակերպուին փոքր մանուկներու մէջ : Մայրը դուցէ կը թուլցնէ իր խնամքը օր մը երկուք , և մանուկին մէջ նոր թերութիւն մը երեւան կու գայ , և մեծ մանուկի մը վրայ չարաթիւներու աշխատութիւնը ապարդիւն կը մնայ : Յաւիտենական արթնութիւնը խաղաղութեան գինն է հոս : Գուցէ երեք նեղութեան չարաթիւներ պէտք են եղունգ կրծելը մոռցնելու համար , մինչ չափահասին համար երեսուն տարին չի բաւեր վասն զի այդ ժամանակին մէջ մարմինն իւրաքանչիւր ջիղը անդադար կը պահանջէ հետեւիլ իր կոխուած , բացուած դիւրին շաւղին :

Ինչ որ ճշմարիտ է ֆիզիքական ունակութիւններու համար , հաւասարապէս ճշմարիտ է բարոյական ունակութիւններու համար : Գանի մը ամսուան վափուկ մանկիկ մը շատ աղէկ գիտէ թէ քարծրածայն լալու ունակութիւնը իրեն համար ձեռք կը բերէ ինչ որ կ'ուզէ ինք , և եթէ չզսպուի այդ ունակութիւնը , մանուկը պիտի ըլլայ դիւրադրդիւ , դեզ չափահաս մը : Եւ մենք ամէնա ալ դիտենք ասիկա :

Չախածելու , ուրիշներու իրաւունքին անտարբեր ըլլալու և անգլխութեան ունակութիւնները , ամէնն ալ , կրնան ձեւակերպիլ կամ արտաքսուիլ կեանքի առաջին քանի մը տարիներուն մէջ :

Մանուկներու յոռի ունակութիւններու հետ գործ ունենալու ատեն պէտք է խտրի դնել ի մէջ անոնց որոնք մանաւանդ ֆիզիքական անկարողութեան ախտանշաններ են և անոնց՝ որոնք իրօք ունակութիւններ են : Շատ մանուկներ կծկումներ , դէմքի ծամածուծութիւններ կը ցուցնեն , որոնք ջղաւիջն անկարգութիւններու նշաններ են , զոր օրինակ Սր. Վիտոսի կաքաւը , և այս պարագաներուն մէջ որքան անօգուտ՝ նոյնքան անգլխութիւն է յանդիմանել կամ սլաոտել մանուկը : Պէտք է բռնի դիմել : Շարժումները պիտի աներեւութանան եթէ պատճառը պատշաճօրէն դարմանուի :

Ճ Ա Ն Ճ Ի Ր

Նախկին ժամանակներ խոշոր բաներն էին որ սարսափով կը լեցնէին մարդոց սիրտերը — դիցա-

բանական հսկաները , վիշապները , ցնորքները , Հիւ մա գիտութիւնը սորվեցուցած է մեզի թէ պղտիկ բաներն են վիշապարները — միջատները , մօեղաները և ճանճերը , և մանրէները , այն անչափիկ մանր բոյսերը և կենդանիները , այնքան մանր որ մարդկային աչքը չկրնար զանոնք տեսնել առանց մանրադիտակի օգնութեան : Մենք առաջին անգամ լսեցինք այն դերին վրայ զոր մօեղը կը խաղայ ջերմ և դեղին տենդ հաղորդելու մէջ , բայց վտանգը որ կայ մարդկային սեռին համար հասարակ ճանճին երեսէն՝ երկար ժամանակ անկասկածելի մնացած էր : Դեռ իբր տասնըհինգ տարի անցած է յորմէ հետէ առաջին անգամ զգուշութիւն քարոզուեցաւ այս միջատին դէմ , և անոր ստուգիւ մարդկային սեռին սպանիչ ըլլալը ապացուցուեցաւ պարզապէս Սպանիական պատերազմին ժամանակ միայն , երբ բազմաթիւ Ամերիկացի ծաղկահասակ երիտասարդներ մեռան ժանտատենդաձեւ ջերմէ , որ տասնորդեց վրաններուն մէջ բնական կամաւոր բանակը երկրին ամէն կողմերը : Ճանճը այնքան գործունէութիւն կը ցուցնէ սոյն ախտին ծաւալման մէջ որ Միաց. Նահանգաց երկրագործական ծիւղի նոր մէկ հրատարակութեան մէջ առաջարկուած է անոր անունը փոխել և դնել «Ժանտատենդային ճանճ» :

Այս ճանճը այս ախտին սերմերը սա երկու կերպերէն մէկովը կրնայ հաղորդել . կամ ուղղակի թաթաւելով իր ոտքերը տենդաւոր հիւանդներուն աւելորդներով , և յետոյ թռչելով և կերակուրի վրայ թառելով կամ կաթի մէջ խնալով , կամ ախտով վարակուած առարկայ ուտելով և անոր սերմերը իր փորտօրէքներուն մէջ կրելով և զանիկա կերակուրի վրայ ձգելով :

Բայց ժանտատենդաձեւ ջերմը չէ միայն զոր ճանճը կը ծաւալէ : Ուռախտի սերմերը դիւրաւ կրնան տարուիլ անոնցմէ եթէ հիւանդը ուշադրութիւն չընէ իր չորս կողմը տարածուած զեկոյցներուն և հոգ չտանի իրմէ ելած բոլոր մազաւոր ու լորձուքը ջնջելու : Վէրքի մը ժահրը կրնայ առնուիլ ճանճին ոտքերով և դրուիլ ուրիշ մէկուն մորթին կտրուածին կամ սկրթուածին վրայ : Արդարեւ ուեէ ախտ , որ կրնայ պատկինուիլ կամ տարածուիլ անոր սերմերը առնելով կերակուրի կամ ըմպելիի հետ , կրնայ ծաւալիլ այս դարչելի միջատներուն միջոցաւ : Չանոնք ջնջելու և անոնց վտանգէն զգուշանալու մեթոտներ ինկատ պիտի առնուին ուրիշ անգամ :

ՅՕԴՈՒԱԾԱԳԻՐՆԵՐՈՒ

ԲԱԺԻՆ

ՀԱԿԱՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀՈՍԱՆՔԸ

Ահա ազատ տարի մը բուրեցինք, որը ինչ ինչ գործունէութիւններու թատերաբեմ մը կը ներկայացնէ: Մէկ կողմէ տարիէ մը ի վեր Թիւրք տարրին ազատութեան հանդէպ ցոյց տուած արհամարհանքը, խակութիւնը, Ազատութեան բանակին յաղթական մուտքը դէպ ի Պոլիս, Հայերու ցոյց տուած ջերմ փարուամը Սահմանադրութեան և Կիլիկիցի Հայութեան ծրագրուած սարսափելի ջարդը և կոտորումները, միւս կողմէ Պոսնա-Հէրսէքի, Պուլկարիոյ անկախութեան և Կրետէի Յունաստանի միացման խնդիրները կարգով սեղանի վրայ հանուեցան: Բայց տակաւին ոչ մէկ արդիւնք, ոչ մէկ կարգադրութիւն, համերաշխութիւն գոյացաւ վերոյիշեալ հրատապ խնդիրներուն շուրջ: Ասոնցմէ շատեր երկար բարակ օրակարգի խնդիր, լրագրողներու նիւթ դառնալով ծեծուեցան: Ծեծուեցան նաեւ շատ մը ուրիշ կուսակցական, քաղաքական տեսակ տեսակ խնդիրներ: Սակայն բան մը որ ամէնէն աւելի մեր գոյութեան, Հայ ազգին գոյութեան հետ կապակից է, կարեւորագոյն հարց մը ոչ մէկ լուրջ անհատ հրապարակ նետեց, ոչ մէկ հեռատեսող գրիչ պարբերականներու մէջ վերլուծեց: Ու ահա, տարիէ մը ի վեր Պոլիսէն սկսեալ մինչեւ գաւառները, գիւղերը և ժողովուրդներու մէջ տարածուած հակաքրիստոնէական հոգին է:

Քրիստոնէութեան դէմ մասնաւոր հակակրօնք մը, նախատական ոգի մը, չարամտութիւն մը երեւան եկած է, որուն ի տես այսօր շատ մը երիտասարդներ «Ազատութիւն կամ Մահ» կ'ըսեն, համերաշխութիւն, եղբայրութիւն կը քարոզեն ժողովասրահներու մէջ, և բուն թափով կը նախատեն Քրիստոնէութիւնը: Անոնց այլեւս ազատութիւն պէտք է, կրօնքը ուսմիկներու գործ է, կրօնքը հին զուլաններուն պէտք է: Այդ կրօնքը, որուն դարերով հետեւեցանք, մեզ ստիպացուց, անկումէ անկում գլորեց ազգովին: Այսօրուան մեր թշուառութիւնը կրօնքին երեսէն է, ջարդի, թալանի և եւթաղանի զատապարտուելին դարձեալ այդ երազներուն ետեւէն հառաչելնուս պատճառովն է:

Ահա անոնց հոգեբանութիւնը, ահա այդ իմաստակներուն, մեծ, ինքնահաւան հանճարներուն վարդապետութիւնը, որուն ձայնը գերեզմանէն կը հասնի: Եւ ցաւալի է որ մայրաքաղաքին մէջ

դանուեցան այն տեսակ զրչակներ և թերթեր ալ որոնք միացած այդ ակումբին՝ հարուածեցին անկեղծ կրօնականներուն հետ սքեմին տակ ծածկուած գալլերն, հարուածեցին Քրիստոնէութիւնը և ուղղակի հայտոյեցին Աստուծոյ: Մեզի՝ մեր ազգին, որ աղօթող, բարեպաշտ, յուսացող և Քրիստոնէայ ազգ մը կոչուելու առաւելութիւնն ունեցած է և ունի, ամօթ է որ այդ տեսակ նախատական բառերով, չինծու, բրածոյ դարձուածքներով կը պարսաւենք Քրիստոնէութիւնը, կը հալածենք այն կրօնաւորները, որոնք որչափ ալ իրենց յանձնուած պատեհութենէն օգտուած և իրենց կոչումը լիովին ճանչցած չըլլան, դարձեալ անոնց շատ մեծ բաներ կը պարտինք, քանի որ պարագային համեմատ քարոզած են Քրիստոնէութիւնը, պատմած ու աւետած են անոր անըմբռնելի շատ մը բարիքները աւելի անկեղծօրէն և հաւատարմաբար:

Քրիստոնէութիւնը ազգերը դարերու մութ և խութերով լեցուած ճամբաներէն անվտանգ առաջնորդող ռահվիրան է, ցուպն է, ուղեցոյցն է: Ազգերու և ժողովուրդներու գոյութեան հիմնաքարն է: Անհատներու աչքին առջեւ, միտքին առջեւ գիտակցութեան արշալոյսը փայլեցնող ամենաէական ազդակն է: Այն ազգերը, որոնք հաւանականաբար միջին դարերու հալածանքներու տառն պիտի չկրնային իրենց գոյութիւնը պահել, որոնք Հոռմէական արշալանքներուն, հզօր ազգերու ոտքին տակ պիտի կորսնցնէին իրենց հետքը, ուրիշ ճար մը չկրնալով գտնել, իրենց հոգեկան ամենախաւաղոտ զգացումները յազեցնելու համար, մէկ միջոց, մէկ լոյս, մէկ առաջնորդ գտան և այդ Քրիստոնէութիւնն է: Մեր ազգային պատմութիւնով հետաքրքրուող մը շատ լաւ պէտք է համոզուած ըլլայ թէ մեզի դրացի ռչափ ազգեր, ցեղեր և ժողովուրդներ, որոնց դիրքը մեր մայր երկրին սահմաններուն հետ բաղդատելով շատ աւելի նպաստաւոր էին, շատ աւելի զօրաւոր էին իրենց դարաւոր գոյութիւնը շարունակելու, սակայն մեզմէ շատ աւելի քիչ, մեզմէ շատ աւելի պակաս հալածանքի ենթարկուելով հանդերձ այսօր կորսուած են: Անոնց հետքը այլեւս չենք կրնար գտնել, անոնց մնացորդները, եթէ կան ալ, այլեւս նոյն անունը, նոյն մայր երկիրը չեն գտնուիր, և այլակրօն, այլափոխուած են, տարալուծուած են: Ամբողջ Ասիոյ մէջ գրեթէ չկար երկիր մը, և հայրենիք մը որ Հայաստանի չափ հսկայ լեռներով օղակաւորուելով բաժնուած ըլլար հին դարերու մէջ գործող երբեմն Քրիստոնէայ, հզօր ազգերու ազդեցութենէն: Բիւզանդա-

կան հսկայ ձեռքը շատ աւելի աղբեցութիւն և յարաբերութիւն ունէր ուրիշներու հետ քան թէ մեզ Հայերուս հետ : Մեր վրայ շատ անգամ իբրեւ բռնաւոր , իբրեւ դահիճ , թշնամի կու գար , բայց միւսներուն որոնք շատ քծնել գիտէին հսկայ կամքերու առաջ՝ իբրեւ միշտ սիրախանդ բարեկամ :

Այս և դեռ հարիւրաւոր փաստեր կրնանք զրտնել բուն իսկ մեր պատմութենէն , և շատ մը ուրիշ հսկայ տէրութիւններու պատմութենէն թէ Քրիստոնէութիւնը եղած է ազգերու հոգին , ազգերու բարձրացման առաջնակարգ ազդակը : Ասիոյ մէջ Քրիստոնէութեան ծագման արշալոյսին թուականը շատ աւելի կանուխ է քան բոլոր միւս գիտութիւններուն և արուեստներուն : Քրիստոնէութիւնը շատ աւելի տաք շառաւիղներով գրկած է Ասիոյ երեխայ մարդկութիւնը , շատ աւելի մօտէն համընդունած և ճառագայթափայլած է սիրտերուն խորշերը : «Ասիոյ Քրիստոնէայ մարտիրոսներն շատ մեծ են» :

Այս Ասիոյ մէջ Քրիստոնէութեան համար զոհուող , Քրիստոնէութեան համար մարտիրոսուող այնքան մեծ անձնաւորութիւններ ելած են , այն տեսակ մեծանուն ուսման ծնած են , որչափ տակաւին Եւրոպա և ոչ մէկ հատ ունեցած է որ կրնայ կանխել մերիները , Ասիոյ Քրիստոնէութեան խորանին հաւատարիմ պաշտօնեաները : Այսօր Լուսաւորիչ մը շատ աւելի բարձր հոգիի և մտաւորական աստիճանի մը վրայ կը կենայ քան աշխարհի հիացումին և յափշտակութեան արժանացած Լուստեր մը , Լուսաւորիչ Ասիոյ ուսման , ազգային ժողովուրդին կու տայ Քրիստոնէութիւնը , խմոր միտքերու մէջ կը դնէ անոր բարեբարոյ սերմը , ուրիշներու ըմբռնածէն շատ աւելի զրական կողմերով , իսկ Լուստեր նոր և ճշմարիտ , զրտուած Քրիստոնէութիւնը կու տայ Արեւմուտքի մէջ այն տեսակ ժողովուրդի մը և դարի մը մէջ , երբ գիտակցութեան , հասկացողութեան հոգին աշտանակած էր , ճառագայթած էր մարդկութեան մէջ :

Ու ահա այդ խաւար դարերու մէջ երբեմին Քրիստոնէութեան ախոյեան հանդիսացող , ուսմաներու , ոչ-Քրիստոնէականերու , անհաւատներու մէջ ճշմարիտ լոյսը բոցավառել աշխատող , արդարութեան ձիւնաթիւ կարապը ժողովուրդներու երդիքներուն տակ պահել ձգտող ազգը , դարեր վերջ , Ի դարուն արիւնոտ , անգութ այլ փառաւոր սեմին վրայ , երբ ամենէն աւելի Քրիստոնէութեան , անոր արդարացի սկզբունքներուն տարածուիլ հարկաւոր է , երբ Քրիստոնէութիւնը ժողովուրդներու կեանքներուն հետ , հոգիին հետ շատ աւելի

մտերմօրէն միաձուլուելու պէտքը բացորոշ կը տեսնուի , կ'ունենայ պզտիկ այլ ինքզինքնին մեծ կարծող երիտասարդութիւն մը ամէն հովէ քշող , վոհմակ մը անտրամաբան շարքերու որոնք դէպ ի անհաւատութիւն կը դիմեն երամ երամ :

«Մենք Յեղափոխութեան կիսաստուածները պիտի պաշտենք , ճշմարիտ հերոսները պիտի փառաբանենք» : Քրիստոնէայ ըլլալ , անոր փարած ըլլալ , և ասոնց պէս շատ նախատական , անարգանքով լեցուն խօսքեր լսել ամէն բոպէ , և չզգած ուրիշ ու չպոթելալ , ահ , անկարելի է : Քրիստոնէութիւնը կ'ատեն , որովհետեւ «մարդուն մէջ զրտանուած ըմբոստութեան հոգին կը չքացնէ , որովհետեւ դիողազնական ոգին կը մեռցնէ : պէտք է ատել զայն , ուրեմն պէտք է անոր կուսակիցները հալածել : Անոնք են մեզ դէպ ի կործանում , դէպ ի հալածանք , դէպ ի մահ տանողները» :

Ինչ տեսար Քրիստոնէութենէն , ինչ վարդապետութիւն է քու սորվածդ , որ իմաստասէր տուաւ այդ տկար , արդէն գերեզման իջած սկզբունքները , Հայ երիտասարդ , ապագայ ժողովուրդին ներկայացուցիչները , Երբ յեղափոխութեան դացիք , երբ ըմբոստացաք , երբ դէպ ի զարգացում , դէպ ի գիտակցութիւն դացիք և Քրիստոնէութիւնը արդեւք եղաւ , ետ կեցողք ձեզ : Ոչ մէկ երիտասարդ , ոչ մէկ անհատ , բանականութիւն ունեցող մարդ կրնայ մէկ դրական փաստ , անհերքելի պատճառաբանութիւն ցոյց տալ ինձ , եթէ կայ , թող հրամայէ , հրապարակ թող գայ :

Պահ մը երբ շուրջերնիս կը դիտենք , չենք կըրնար անուշադիր անցնիլ , ամէն կողմերնիս թշնամիներ կեցած իրենց դաշոյնները մեզ կ'երկարեն , մեզի կ'ուղղեն իրենց կապարները , մեր գոյութեան կը զարնեն իրենց ծանր հարուածները , և այս բոլորին ի տես մեր երիտասարդութիւնը , փոխանակ համեստ ըմբոստութիւն մը ցոյց տալու , փոխանակ նկարագրի այդ վերաւորանքէն յուզուելով կուրծք տալու թշնամիին կապարներուն , մահահոտ կացիներուն , ինք ալ , մեր երիտասարդութիւնն ալ , հոսանքէն վար կը քշուի կ'երթայ աներկբայ : Մեր նորածիլ երիտասարդութիւնն ալ իբրեւ ձեռքը կ'երկնցնէ այն քարին , այն հիմնաքարին , խախտելու նպատակով , որ դարեր ամբողջ հիմն եղած էր մեր գոյութեան , հանգրուան եղած էր մեր անունին պահպանման :

Օհ , գիտակից տարր , հուժկու երիտասարդութիւն , շուտ պատենչին վրայ , թշնամիները շատցան , թշնամիները անթիւ են , թշնամիին կացիներն կոթը մեր հաստաբուն եղեւիններուն արմատներէն չին :

ուած է: Թշնամիին գործիքը մեր երիտասարդութիւնն եղած է միամտօրէն և անդիտակցաբար: Ծո՛ւտ դիմադրութիւն, շո՛ւտ քալենք, Քրիստոնէութեան դատը մեզի կ'սպասէ, պաշտպանենք զայն, նուիրուինք անոր և վստահ գիտնանք թէ վերջին յաղթութեան դրօշակը մենք պիտի պարզենք, մերն է վերջին յաղթութեան ոսկեկուռ թագապսակը: Մեր պարտականութիւնն է հասկցնել այդ երիտասարդութեան թէ ոյժ մը, երբ Քրիստոնէութեան խորանին առջեւ սրբազօծուած, ամրապնդուած չէ, կեանք չունի, կը չքանայ: Ուրեմն միացնենք քաղաքական յեղափոխութեան կրօնական բարեփոխումը, կրօնական շարժումը, ընդլայնենք միամիտ և նախապաշարեալ միտքերը, երբ տակաւին նոր երիտասարդութեան մահահրաւէր, ազգակործան սկզբունքը ազատ ասպարէզ չէ գտեր մեր մէջ, համոզում չէ եղեր Հայ ժողովուրդին համար:

Սեբաստիա

ԼԵՈՆ Ա. ԱԵՊԱՆԵԱՆ

ՄԵՐՍԻՆԷ

Կիլիկիայի կիզող արեւուն ներքեւ եմ. կը չըրջիմ չէնքերու և ընտանիքներու վառուած, քայքայուած բեկորներու մէջ: Ամէն ինչ ահաւոր շարդին թարմ պատկերին մէկ գիծն է: Բոլոր ազատուած ողջերը շարժուն մեռելներ են, կեանքէ պարպուած չոր կմախքներ. բայց այս ցամքած ոսկորներու մէջ դեռ հաւատք կայ առ Աստուած: Կիրակի առաւօտ 300է աւելի ունկնդիրներ կային Մր. Զէյմպըրսի տան բացօթեայ պաշտամունքին մէջ: Ժամը իննին Հայոց եկեղեցիի մէջ Բողոքականներ իրենց պաշտամունքը կատարեցին խուռն բազմութեամբ, ինչպէս սովորաբար կ'ընեն դէպքէն ի վեր: Վեհ. Կաթողիկոսը արտօնած է այս կարգադրութիւնը: Երանի՜ թէ ամէն տեղ եկեղեցական գլուխներ և Բողոքականներ օրինակ առնէին ասկէ:

Զարմանալի էր լսել Բողոքականաց երգերը, աղօթքը և քարոզը Հայ եկեղեցիի մէջ, կենդանի պաշտամունք մ'էր այն Հայուն անմահ եկեղեցիին սուրբ խորանին ներքեւ: Ափսո՛ս որ Բողոքականներ շարական մը չէին գիտեր երգել, ինչ որ շատ պատշաճ պիտի ըլլար այսպիսի պաշտամունքի մը մէջ: Վեհ. Կաթողիկոսը, առաւօտեան ժամերգութեան պահուն շատ յուզուած իր ճամբորդութեան տպաւորութենէն, արտասուօք մխիթարեց ժողովուրդը: Կ'ամչնամ ի տես այս ճշմարիտ Քրիստոնեաներուն, կը յանդիմանեմ ինքզինքս: Կրակէ և սուրէ ազատուած այս մարդկային փշրանքները, չէն ժողովուրդի մը այս խանձուած նշխարները, պերճախօս ապացոյց են Քրիստոնէական հաւատ-

քին այն խորունկ արմատին որ Հայու սրտին մէջ հաստատուած է անաղարտ, և ոչ կրակով կ'այրի, ոչ սուրով կը կտրտուի: Կ'ապշիմ. ամէն ինչ և իրենց սիրելիներն ալ կորսնցնող այր և կին մարդիկ Աստուծոյ Խօսքին առջեւ երկիւղածութեամբ կը մորմոքին, կ'երերան ստուերի պէս, կը քամուին, բայց կարմրած կիսակոյր աչքերը չեն թըրջուիր, այլ կարծես արտասուքի տեղ կայծ մըն է որ կը թռչի սրտին հրդեհէն: Բայց անոր հոգիէն, ո՛հ, մրմունջ մը, վստահութեան չղթայ մը, շնորհակալութեան զոհին բոց մըն է որ կը վերանայ Աստուծոյ աթոռին առջեւ: Կը քստմնիմ, երբ կիսայրեաց կին մը մինչեւ երկինք սլացող հառաչանքին հետ կ'ըսէ, «Եւ՛ր Բապա, չիւքիւրլէր օլսուն սանաւ» Վսե՛մ հաւատք, որ կրնայ այս անլուր հարուածէն վերջ դեռ փառք տալ Աստուծոյ: Ամօթ մեր հաւատքը արհամարհող զօրութիւններուն: Ամօթ այն խուժանին որ կը կարծէ թէ պիտի յաջողի ջնջել այս հաւատաւոր ազգը: Մանաւանդ հաղար ամօթ այն նորեկներուն որ խէզ-ներու պէս կը չըջին Հայուն հաւատքը արմատէն խելու յիմար թափառումով: Երանի՜ անոնց որոնք իրենց նիւթական ու բարոյական ձեռնտուութիւններով զոհողութիւններ կ'ընեն ապրեցնելու հաւատքով կենդանի իսկ նիւթապէս Բաւո՛թ Կիլիկեցին:

Զերդ

Սեպ. 8

ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԳՈՌԻՋԵԱՆ

Յ. Գ.—Վեր. Աշճեանը տեսայ շատ բարի և կարող մարդ մըն է:

Նոյն

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ

Ատանայի ահռելի տրամին միջոցին ըսինք թէ այս ինդերին կարգադրութիւնը Օսմ. սահմանադրական վարչութեան համար քոթաթը մը պիտի ըլլայ: Այդպէս ալ եղաւ: Արդարութիւնը կատարելապէս չգործադրուեցաւ Ատանայի մէջ և չպիտի գործադրուի: Կեդրոնական կառավարութիւնը Հայոց արդար պահանջներուն դռնէ խօսքով զոհացում մը տալու համար յայտարարեց պաշտօնապէս թէ Հայք Ատանայի աղետալի դէպքին պատճառ չեն տուած: Մեր Պատրիարքարանը, որ կ'ուզէր այս պաշտօնական յայտարարութեան հետեւանօք բոլոր ամբաստանուած Հայերը բանտէն և դատապարտութենէ ազատել, սխալեցաւ իր հաշիւներուն մէջ, որովհետեւ կառավարութիւնը իր խօսքը քոթէ վերածելու դժուարութեան առջեւ ետ ընկըկեցաւ: Պատրիարքարանի համար այս անակնկալ յուսախաբութիւնը շատ մեծ ազդեցութիւն ունեցաւ Հայ շրջանակներուն վրայ և պատճառ դարձաւ Պատրիարքի հրաժարականին: Պատրիարքա-

բանի քաղաքական և կրօնական ժողովները, որոնք նախօրոք տրուած որոշման մը համաձայն նոյնպէս իրենց հրաժարականները պէտք է տային, առայժմ կ'երեւայ հրաժարած են այս նպատակէն: Վերջերս ալ կ'ըսուէր թէ բոլոր առաջնորդները իրենց պաշտօնէն պիտի հրաժարին եթէ կառավարութիւնը Ս. Պատրիարքին գոհացում չի տայ: Չեմ գիտեր թէ արդար զատ մը պաշտպանելու օգտակար միջոցները միայն հրաժարականներն են: Ա. Պատրիարքը ահա չաքաթներէ ի վեր հրաժարեալ կը մնայ և կառավարութիւնը մասնաւոր կարեւորութիւն մը չընծայեր այդ հրաժարականին, և Պատրիարքարանի այս կազմալուծեալ վիճակէն ամենէն աւելի տուժողը Հայն է: Վաղը կրնան ժողովներն ու առաջնորդներն ալ հրաժարիլ և կառավարութիւնը կրնայ նոյնպիսի պաղարկւնութեամբ այդ հրաժարականներն ալ ընդունիլ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ ետքը: Ուրիշ ի՞նչ միջոցներ ունինք կառավարութեան մեր խնդիրը լսելի ընելու: Եթէ չունինք, եթէ անգործ ենք, վնասակար չպիտի ըլլան արդեօք հրաժարականներուն այս ցոյցերը: Բնականաբար պէտք է ամէն անարդարութեան համակերպիլ, բայց փոխանակ հեռատեսութեամբ և կացութեան կատարեալ գիտակցութեամբ դիւանագիտօրէն պայքարելու և հնարաւոր եղած շահերը ապահովելու: հրաժարիլը արդէն անկարողութիւն խոստովանիլ և կամ պատասխանատուութենէ ազատիլ ըսել չէ՞:

Կեդրոնական կառավարութեան քաղաքականութիւնը շատ որոշ Պատրիարքարաններու վերաբերեալ խնդիրներու նկատմամբ: Ուշ թէ կանուխ ժէօն Թուրքերու ընդհանուր ծրագրին համաձայն կառավարութիւնը Պատրիարքարաններու առանձնաշնորհումները պիտի մերժէ և ամէն ջանք պիտի թափէ որ անոնք բաց ի կրօնական գործերէ ուրիշ վարչական-քաղաքական խնդիրներու չմիջամտնու: Այս որոշումը այնքան հաստատուն է որ ատոր մասին տարակուսին անգամ տղայամբ տուժիւն կ'ըլլար: Բացայայտ է սակայն թէ այս խնդիրը ո՞րքան կենսական կարեւորութիւն ունի Բրիտանոնէից համար, քանի որ դեռ Օսմ. կայսրութեան մէջ կ'ապրին այնպիսի վայրներ, որոնց օրով 25,000 անձնուէր Օսմանցի Բրիտանոնեաներ կը խողխողուին իրենց Իսլամ համաքաղաքացիներուն կողմէն: Եթէ Պատրիարքարանները հոգ չտանին այս թշուառ Օսմանցի քաղաքացիներուն պարագաներուն ձայնը լսելի ընել կեդրոնական կառավարութեան, անոնք բոլորովին ընաշինջ պիտի ըլլան տեղական պաշտօնէութեան և յետադիմական տարբերութեան մեքենայութեանց շնորհիւ: Պատրիարքարաններու առանձնաշնորհումներուն պահպանումը ուրեմն դեռ կենսաբի պահանջ մըն է Օսմ. սահմանադրական դեռաւոր կառավարութեան համար: Պատրիարքարանները միայն իրենց հօտին խեղդուած ձայնը լսելի կ'ընեն Կեդրոնին, որ դարձեալ իր ուղած ձեւով խնդիրները կը կարգադրէ ի վերջոյ ժէօն Թուրքերը կ'ընեն թէ Պատրիարքարանները «պետութեան մէջ պետութիւններ են» թէ ա-

նոնք իրաւունք չունին վարչական և քաղաքական գործերու միջամտելու և թէ Աւետարանի պատուէրին համաձայն պէտք է սալ «գեղայսերն կայսեր և զԱստուծոյն Աստուծոյ» Դժբախտաբար չենք կրնար համամիտ ըլլալ ժէօն Թուրքերուն Պետութեան մէջ պետութիւն կազմող իրապէս Իսլամական կրօնական վարչութիւնն է: Մեր Իսլամ եղբայրներուն կրօնական պետը գրեթէ վարչապետին հաւասար պատուով և իբր նախարար կը մասնակցի համապետական քաղաքական բոլոր խնդիրներուն, և ահադին ազդեցութիւն ունի պետութեան ներքին և արտաքին քաղաքականութեան վրայ: Չենք ուզեր այս խնդիրներուն վրայ ծանրանալ, քանի որ իբր Օսմանցի մտածելով համապետական տեսակէտով առայժմ ունէ օգուտ մը չենք տեսներ Պատրիարքարաններու իրաւասութեանց կրճատումէն: Երբ յաջողինք Սահմանադրութեան հիմնական սկզբունքները, արդարութիւն, հաւասարութիւն և եղբայրութիւն, ամբողջ Օսմ. կայսրութեան մէջ ճշմարտապէս գործի վերածել և տարբեր կրօններու և ազգերու իրարու հանդէպ սնուցած նախապաշարումները անհետացնել, այն ատեն բոլոր այս խնդիրները ինքնին կը լուծուին: Բայց քանի որ Ատանայի եղբայրասպան ջարդին և անոր յաջորդող պարագաներուն յիշատակը շատ թարմ է դեռ, Պատրիարքարաններու Իրաւասութեանց ամէն մէկ սեղմում իբր մասնաւոր զրկանք պիտի համարուի: Պատրիարքարաններու արտօնութիւնները, Թուրքիոյ կրօնական պետական ըմբռնումին և կենսաբի պահանջին հետեւանք են: Եթէ այս ըմբռնումը փոխուած է, նոր պետական սկզբունքին ազդեցութիւնը, սահմանադրական արդարութեան և հաւասարութեան ըմբռնումին համաձայն պէտք է Բուրժուական կրօններուն և կրօնական վարչութեանց համար ըլլայ և ոչ թէ մասնաւորաբար Բրիտանոնեայ եկեղեցիներուն համար: Այս պատճառով անշուշտ շատ սխալ քայլ մը առած կ'ըլլայ Կեդրոնական վարչութիւնը, եթէ Հայոց Պատրիարքի հրաժարականին առթիւ Պատրիարքարաններու արտօնութեանց խնդիրը յարուցանէ: Նոյն արդարութեան զգացումով կը գովենք սահմանադրական կառավարութեան այն քայլերը, որոնք հին բէթիմի օրով երբեք չէին տեսնուած: Ո՛չ Յոյներու, ո՛չ Պուլկարներու և ո՛չ ալ 96ի Հայկական ջարդերու միջոցին Թուրք կառավարութիւնը պաշտօնապէս խոստովանեցաւ իսլամներուն յանցաւորութիւնը, և ոչ մէկ Իսլամ այդպիսի ոճրագործութեան մասնակցելուն համար կախաղան հանեց: Այն ատենուան կառավարութեան համար միշտ յանցաւորները Բրիտանոնեաներն էին: Շատ լաւ կ'ըմբռնենք նաեւ որ կառավարութիւնը կատարեալ արդարութիւնը գործադրելու համար դեռ պարտաւոր է Իսլամ ամբողջ տրամադրութիւնը հաշուի առնել և ըստ այնմ շարժիլ: Մենք ալ միակողմանի պէտք չենք ըլլանք: յետադիմական հսկայ շարժումին յիշատակները դեռ շատ թարմ են:

Հ. ՄԱՍՐԻՊՈՆՆԱՆ

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ

Մայրաքաղաք. Կայսեր և Օսմ. կառավարութեան կողմէ Զարը ողջունելու համար որոշուած արտասովոր պատուիրակութիւնը երեքշաբթի Սեփարու շոգենաւով դէպի Լիվաութիա մեկնեցաւ : Հինգշաբթի հաւանօրէն պատիւ ունեցաւ ներկայանալ Ն. Վեհափառութեան և մատուցանել Սուլթանին ինքնագիր նամակը և նուէրները : — Օսմ. Պանքայի հետ եօթը միլիոն ոսկիի փոխառութեան բանակցութիւններն աւարտեալ կը ներկայացուին Պայմանները դեռ չհրատարակուեցան , բայց շատ նպաստաւոր կը կարծուին : Տոկոսը 4 առ հարիւր է և փոխառութեան գինը 86-90 է առանց երաշխաւորութեան : — Օսմ. Ազգ. Պանքայի հիմնադիր Սըր Էրնէսթ Բասէլ , որ մայրաքաղաքս եկած էր այս նպատակով , Կայսեր ներկայացաւ Ելեւմտական նախարարին հետ և չորեքշաբթի մեկնեցաւ , փոխանորդ թողովով իր ընկերը , Սըր Պէպինկթըն Սմիթ : — Կայս. հրամանով արտօնուեցաւ Մախսուսէի մեծ նախնորհին փոխանցումը Անգլ. այն ընկերութեան , որու ներկայացուցիչն է Իզմիրի երեսփոխան Ստեփան էֆ. Սպարթալեան : — Ոսկեղջիւրի շոգենաւային սպասարկութեան մենաշնորհն ալ ինդուստրիալ Օսմ. հպատակ Թովմաս էֆ. կողմէ 70 տարւոյ պայմանաժամով : — Թրամուէյի ընկերութեան տնօրէն Մ. Փէրաթըրիա հրաժարեցաւ : Երկրաչափ Մ. Կորա կը վարէ այդ պաշտօնը առժամապէս , մինչեւ ժամանէ նորընտիր տնօրէն Մ. Շրայպէր : — Զինուորագրութեան յանձնաժողովը որոշեց որ վիճակարկութեան Կայս. հրամանագրի ընթերցումը միեւնոյն օրը տեղի ունենայ Պոստը և գումարներու մէջ : — Նպաստահաւաքութեան նոր կանոնագիր մը հրատարակուեցաւ , որու համաձայն արտօնութիւն պէտք է ստանալ թաղապետութիւններէն , տեղեկութիւն տալով նպաստի նպատակին , գումարի քանակին , վիճակահանութեան և վաճառման յատկացուած ապրանքներու տեսակին ու քանակին , ևն. վրայ : — Բեռնակիրներու համար ալ նոր կանոնագիր մը հրատարակուեցաւ , որու համաձայն բեռնակիրները թաղապետական պաշտօնեաներէ կախում պիտի սենենան , քէհեայի տուրք պիտի չվճարեն , և ժողովուրդը ազատ պիտի ըլլայ իր ուղած մարդուն փոխադրել տալ իր գոյքը : — Հանրօգուտ գործերու նախարարութիւնը իր ելեւմտացոյցը լրկեց Ելեւմտական նախարարութեան , Հալաճեան էֆ. 300,000 ոսկիի վարկ մը կը պահանջէ կամուրջներու և խճուղիներու շինութեան համար : —

Թաշի և Ֆիկարի խմբագիր Մ. Ռէյմոն Բըգուլի , որ Անատոլուի մէջ պոռոյտի մը ելած էր , մայրաքաղաքս ժամանեց : — Մահմուտ Շէվքէթ փաշա ալ , որ Եւրոպա կը գտնուէր , վերադարձաւ Բուսանական շոգենաւով : — Ամերիկեան դեսպան Մր. Սթրաուս և Պերճիոյ նորընտիր դեսպանը երկուշաբթի առանձին առանձին Կայսեր ներկայացան պաշտօնապէս և իրենց յանձնարարագրերը մատուցին , յետոյ Բ. Դուռը երթալով պաշտօնական այցելութիւն տուին Վարչապետին և Արտաքին գործերու նախարարին , որոնք փոխադարձ այցելութիւն տուին յետոյ : — Միտհաթ փաշայի դատին վերաքննելիութեան հարցը ուսումնասիրող յանձնախումբը նպաստաւոր տեղեկագիր տուաւ Դատական նախարարութեան : — Անցեալ շաբթու տեղի ունեցաւ Սուլթան Մուրատի աղջկան 500,000 ոսկիի պահանջին դատը ի հաշիւ անոր հօրը անվճար թոշակներուն : Ելեւմտական նախարարութեան փոխանորդը դատախազին Սուլթան Մուրատի ժառանգորդն ըլլալուն ի հաստատութիւն վաւերագիր պահանջեց , Դատախազին փաստաբանը Հ. էֆ. Խոսրովեան յայտարարեց թէ աւելորդ պահանջում է այդ , և դատը յետաձգուեցաւ երեքշաբթի : — Մայրաքաղաքիս դեսպանները ծանուցագրով մը Բ. Դրան յայտնած են թէ չեն կրնար հաւանիլ որ օտարահպատակներու նկատմամբ ալ գործադրուի թափառաշրջիկներու օրէնքը , որու մէջ ծեծի պատիժ կայ , բան մը՝ որ գոյութիւն չունի քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ : — Երիտասարդ Թուրքերու կառավարութիւնը ծանոց Անգլիական կառավարութեան թէ ինք բնաւ մասնակից չէ երիտասարդ Եգիպտացիներու շարժումին : — Ատանայի նախկին կուսակալ Ֆայիզ փաշա մեռաւ : — Երեքշաբթի մեծ հանդէսով Ղալաթիոյ Եէր Ալթը մզկիթէն Սյասոֆիա փոխադրուեցաւ Իսհազ Սիւքուլթիի դագաղը և անտի Սուլթան Մահմուտի դամբարանը , և հոն թաղուեցաւ :

Նահանգներ. Ատանայէ եկած աղերսագիր մը զինուորական վիճակին վերցուելուն պէտքը կը զգացնէ , ըսելով թէ երկրին առեւտրական շարժման կը վնասէ այն : Այս մասին հարցում ուղղուեցաւ կուսակալութեան : — Ատանայի կուսակալը կը հեռագրէ թէ ինք Տէօրթ Եոլ հասած և տեղեկացած է որ հոն և Ազիզի , Զայը , Օճաղը և Կազը գիւղերուն մէջ այրած տուներու շինութեան սկսուած է ու մինչեւ մէկ շաբաթ 300 տան շինութիւնը պիտի աւարտի , թէ ամբողջ գիւղերուն Հայ և Իսլամ ժողովրդին առաջաւորները հաւաքեր և երկարօրէն խօսեր ու յորդորեր է

բոլորովին մոռնալ անցեալ վշտառիթ գէպերը և զիրար սիրել այսուհետեւ: Բոլոր ներկաները երգում ըրեր են այդ նպատակով, նմանապէս այն կողմերը գտնուող 15,000 Օսմանցիներ — Հոտէյտայէ կը ծանուցուի թէ ձէպէլի Նիհամէի ցեղերը Ձէհրէք աղանքներուն վրայ յարձակել և աղի մթերքը յափշտակել և տեղւոյն կառավարական շէնքը կործանել են: Սէյիտ Խորիս տակաւին Սապիա կը գտնուի և կ'աշխատի իր կողմը դարձնել Օսմ. կառավարութեան հնազանդութիւն յայտնած ցեղերը: Կը պատրաստուի նաեւ բուն ընդհանրութիւն ընել Օսմ. զօրաց — Պաղտատէ Ներքին գործոց նախարարութեան հետադրուած է թէ Բեադիմիյէ դաւառակին մօտ երկու ցեղերու ընդհարման մը միջոցին 23 մարդիկ սպաննուած և 7 վիրաւորուած են: Ոստիկան զօրաց հրամանատարը հոն երթալով յաջողած է վերջացնել կռիւը — Թափ կը հետադրուի թէ ճալիտ փաշա Լուժայի Ալպանիացիները խստիւ պատժելէ ետեւ Փրիզրէնտ վերադարձաւ, թէեւ չկրցաւ դանոնք հնազանդութեան ստիպել: Վերջին ճակատամարտին ժամանակ Լուժայիները կատաղաբար յարձակեցան Օսմ. զօրաց վրայ և 400 մարդու կորուստով ետ քաշուեցան, իրենց մեռելաները պատերազմի դաշտին վրայ թողելով, նաեւ 30 գերի տալով: Ճալիտ փաշայի զօրքերէն շատը մեռան կամ վիրաւորուեցան: Նորագոյն լուրի մը համաձայն ճալիտ փաշա վեց վաշտ զօրքով և լեռնային թնդանօթով մը յարձակած է ըմբոստ Ալպանիացիներուն վրայ և կռիւը տեւած է 13 ժամ, Ալպանիացիներէն մեռած են 200 մարդ, իսկ Օսմ. զօրքերէն կան 6 մեռած և 10 վիրաւոր: Զերբա-կալուելով Մուսուլ տարուեցան Պազեան ցեղէն 35 աւազակներ և Շէյխ Ապտիւսսէլամի ընտանիքը, 17 հոգի: Նիստ միջոցներ ձեռք առնուեցան ձերբակալու համար նաեւ Շէյխ Ապտիւսսէլամը որ փախած է: — Իզմիրէ կը հետադրուի թէ Չաքըր-ճալը աւազակապետը Այտընէ անցնելու ատեն այրել տուաւ Յոյն ճարտարագործի մը գործարանը ու մթերանոցները: Վնասը 25,000 ոսկի կը հաշուուի: Կառավարութիւնը Կայս. հրամանով արտօնուեցաւ աւազակներու դէմ նոր օրէնքը նահանգին մէջ գործադրել՝ դիւրացնելու համար այս աւազակապետին ձերբակալումը: — Հայֆայի Գրիստոնեաներուն և Ֆրանսահպատակ Արաքսներուն մէջտեղ երկար ատենէ ի վեր դժտութիւն կը տիրէր, վասն զի վերջինները Հայֆայէ եօթը հզարմթ. հեռու գտնուող ձիթաստանները գրաւած էին: Տեղական կառավարութիւնը իրաւունք տուաւ Բրիտանոններուն և հրամայեց ասոնց յանձնել ձիթաս-

տանները: Անցեալները երբ գիւղացիները, այր, կին, տղայ, հաւաքուած սկսան ձիթապտուղ քաղել, Արաքսները գէնքով յարձակեցան և աղջիկ մը ու քահանայ մը սպաննեցին, ուրիշ աղջկան մըն ալ թեւը վերաւորեցին: Տեղական կառավարութիւնը ջոկատ մը գինուոր դրկելով ձերբակալեց յարձակողներէն 13 հոգի, զորոնք խստիւ պիտի պատժէ ուրիշներու օրինակ ըլլալու համար: — Տէրսիմի աշիրէթները նուաճելու նպատակաւ հաւաքուած գինուորները արձակուեցան, խաղաղութեան կատարելապէս հաստատուած ըլլալուն պատճառաւ: — Հոֆէյս շոքնաւը Իզմիր կը տանի բաղմաթիւ գէնք, որ պիտի բաշխուի հոշակաւոր աւազակ Չաքըրճալըն հալածելու պաշտօն ունեցող կամաւորներուն: — Սանայէ կը հետադրուի թէ Շէյխները ամէն կողմէ կը դիմեն Օսմ. բանակը, հպատակութիւն յայտնելու համար: Հրամանատար Րիֆաթ փաշա Եէմէնի կուսակալին իմացուց թէ կարելի պիտի ըլլայ Ձէօհրայի մէջ բանակին ու տեստեղէն հայթայթել առանց դժուարութեան: — Սիմի կղզիին և Արքիպելագոսի միւս կղզիներուն մէջ ընակող Յոյները, տեսնելով որ Սահմանադրական դրութիւնը իրենց ինչ ինչ առանձնաշնորհութիւնները կ'առնէ իրենցմէ, խուժը խուժը Աղքատանդրիա կը գաղթեն: Սիմիի թաղապետական ժողովը յանձնաժողով մը կազմեց բանակցելու համար Եգիպտական կառավարութեան հետ որպէս զի Մասրա Մաթրուհի կողմը հող մը յատկացուի, ուր իրենց հայրենակիցները կարենան մշակութեամբ զբաղիլ: — Կըսուի թէ Պայրամի երեք օրերէն ետքը Խտիվը Փոքր Ասիա պիտի այցելէ իր գնած ընդարձակ հողերը աչքէ անցնելու համար: Իրեն պիտի ընկերակցի Եգիպտոսի Հանրօգուտ շինութեան նախարար Սըրրի փաշա: Խտիվը կը խորհի ջրանցքներ բանալ այդ հողերուն մէջ և անոնց մշակման հոգ տանիլ: — Օսմ. Գոմիթէն Ահրար կուսակցութիւնը սիրաշահելու նպատակաւ Սէլանիկ գումարուած իր վերջին նիստին մէջ որոշեց այդ կուսակցութեան անդամներէն ալ նախարար կարգել, ու այդ կերպով խառն դահլիճ մը կազմել: — Ատանայի և Մարաշի պատերազմական ատեաններուն վճռով, իրենց ձերբակալման թուականէն սկսեալ 3 տարի թիապարտութեան պատապարտուեցան 9 թուրք, 15 տարի թիապարտութեան՝ 1 թուրք, 10 տարի թիապարտութեան՝ 2 թուրք և 2 Հայ, 6 տարի թիապարտութեան՝ 1 թուրք, 4 տարի թիապարտութեան՝ 1 թուրք, 5 տարի թիապարտութեան՝ 1 թուրք: Այս վճիռները վաւերացուած են Կայս. իրաւէով: — Անտիօքի

պատերազմական ատեանը 15 տարի թիապարտութեան դատապարտեց Թուրք մը, 7 տարի թիապարտութեան՝ ուրիշ Թուրք մը, 3 տարի թիապարտութեան՝ 4 Թուրքերու — Սէլանիկէ կը հեռագրուի թէ Ալպանիացիները այրած են Պիցայի (Լոմայի կիզրոն) զօրանոցն ու կառավարական շէնքը, Պալատներէն ձալիտ փաշայի հետ Փրիզըէնս գացին, — Էրզրումէ Սեպ. 19 թուով կը գրուի Սթամբուլի թէ շաբաթէ մը ի վեր հեղեղանման անձրեւներ տեղացին հոն, և Ֆլասեցին հունձքերուն կալին, — Չագըրճալըէ առեւանգուածները իզմիրի մէջ պատմեցին թէ աւազակները 16 հոգի են, և զիրենք տարին անտեսանելի քարայր մը, ուր մինչև իրիկուն պահեցին Յետոյ ճամբայ ելլելով լեռները գացին, — Ազնէիսարի մէջ երկուշաբթի օր երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ զգացուեցան, — Ատանայի մէջ վերջերս հեղեղանման անձրեւներ տեղացեր են, և այդ պատճառաւ քանի մը գետեր յորդեր են: Շատ տուններ փլած կամ փլասուած են: Երեւոտական անտուկէն ստակ պիտի զրկուի Ատանա, փլասուած ընտանիքներէն իւրաքանչիւրին 12 ոսկի տալու համար: — Պաղտատի կուսակալ անուանուեցաւ Պիղայի կառավարիչ Սամիւ պէյ, և երիտասարդ բանաստեղծ ձէլալ Սահիր պէյ՝ Պիղայի կառավարիչ: — Փարիզէ կը ծանուցուի թէ Օսմ. և Ֆրանս. կառավարութեանց մէջանգ զոյացած համաձայնութեան համեմատ իստոն յանձնաժողովի մը պաշտօն պիտի յանձնուի Ճանէթի ուլասիսին սահմանները որոշելու: — Մուսուլէ կը գրուի թէ Պարսկաստան ապստամբած Համալէնտները Բ. Դրան պահանջման համաձայն փտարուեցան Պարսիկ կառավարութեան կողմէ, և Օսմ. հոգի վրայ գալով բուռն յարձակման մը ենթարկուեցան Օսմ. զօրքերուն կողմէ: Ապստամբներէն 40ը մեռան և իբր 30ը ձերբակալուեցան: Միւսները ապստամբեցան զիւրերը, զորոնք Օսմ. զօրքերը պաշարեցին: — Իզմիրի հինգ թաղերու անուանները փոխուեցան: Համիտապատ կոչուեցաւ Օսմանիէ, Իսսան Համիտ՝ Մահմուտիյէ, Գարաթաշ Համիտ՝ Մէճիաիյէ, Մամուրէ ի Համիտ՝ Ազիզիյէ և Մամուրէթ իւլ Համիտիյէ՝ Բէշաթիյէ: — Մուսուլ ժամանած երեսփոխանները պատմած են թէ ճամբան հանդիպեցան 200 Արաբ աւազակներու, որոնք Շամմար անուն ցեղի մը վրայ յարձակիլ և աւարառութիւն ընել կ'երթային: — Օսմ. Քոմիթէն Մուսուլի մէջ տիրող անտեսական յոռի վիճակը նկատի առնելով խնդրեց Ներքին գործոց նախարարութենէն արգելել արմատիքի արտածումը: Նախարարը ընդունեց այս խնդրանքը:

Հայ Ժող. Նախարարական յանձնաժողովը շաբաթ հաստատեց թէ ձէպէլի Պէրէքէթի նախորդ կառավարիչ Ասաֆ պէյը վերաքննելու պէտք կայ: Ուստի Վարչապետին հետ տեսակցութենէ մը ետքը խնդիրը ներկայացուց նախարարներու կիրակի դիւերուան խորհրդին, որ հաստատեց յանձնաժողովին այս եզրակացութիւնը թէ նոյն կառավարիչը ջարդին զլիաւոր պատասխանատուներէն է և թէ վերստին գատուելու է: Գալով Պատրիարք Հօր հրաժարագրի պատասխանին, խորհուրդը երկար խորհրդակցութենէ ետեւ տուաւ իր որոշումը, զոր Դատական նախարարը երեքշաբթի պաշտօնագրով մը Պատրիարք Հօր հաղորդեց: Այդ պատասխանագրով կը յայտարարուի թէ Ատանայի դէպքին հեղինակներուն և զրգիչներուն նկատմամբ կառավարութիւնը ձեռնարկած է ըստ օրինի պատիժներ սահմանել և նման դէպքերու կրկնումը արգելելու համար միջոցներ ձեռք առնուած են ու կը կատարելագործուին: Հետեւապէս Հայերու համար յուսահատութեան տեղի չկայ: Բայց եթէ տեղային գործողութիւններու և տնօրինութիւններու առիթով զիտողութեան և գանգատի արժանի բաներ կան, առնոց ալ վերջնական քննութիւնը և պարտուպառնաձ տնօրինութիւնը բնականաբար կը պատկանին նախարարներու խորհրդին, որ պատասխանատու է Երեսփ. ժողովին: Յետոյ կը յիշեցուի թէ գործադիր իշխանութիւնը արտասովոր թոյլտուութիւններ և դիւրութիւններ ընծայեց ազատեալներու թշուառութիւնը թեթեւցնելու համար և դեռ պիտի ընծայէ: Հետեւապէս կ'սպասուի որ Պատրիարքը իր հրաժարականին վրայ չպնդէ և ըստ առաջնոյն իր հոգեւոր պաշտօնը շարունակէ: Այս պատասխանը ըստ երեւութի կը հաստատէ Լէվէնի Հէրէրի սա լուրը թէ Դատական նախարարը խմբագրի մը յայտարարած է թէ կառավարութիւնը իր պարտքը կատարած է Ատանայի խնդրին մէջ և Պատրիարքը, եթէ այս մասին համոզուած չէ, կրնայ Խորհրդարանին դիմել, որու պատասխանատու է կառավարութիւնը: Դարձեալ, ըստ երեւութի կը հաստատէ Թաթի Պոլսոյ թղթակցին սա լուրը թէ Վարչապետը և Ներքին գործերու նախարարը տեսակցութեան մը մէջ յայտարարած են թէ կառավարութեան նպատակն է ջնջել կառավարական խնդիրներու մէջ Պատրիարքներու միջամտութեան հին առանձնաշնորհումները: Սակայն իսկապէս Բ. Դուռը կէտ առ կէտ ի նկատ կ'առնէ Պատրիարքական հրաժարագիրն իր բոլոր մասերով և կը ձեռնարկէ ալ պատասխանել, բացորոշապէս յայտարարելով թէ նախարարներու խորհուրդին

անկ է քննել դատական գործողութիւններու առարկելի կողմերը և ըստ օրինի անօրինել արժանը, ինչ որ կը հաստատէ նաեւ Պատրիարքարանի տեսութիւնը, զի այդ իսկ համոզմամբ է որ Պատրիարքարանը կը պնդէ Օսմ. արդարութեան պատիւը փրկելու անհրաժեշտութեան վրայ, պահանջելով Ատանայի աղէտին գլխաւոր պատասխանատուներուն արժանաւոր պատիժը: Ուրեմն այս պատասխանադրով կը ցնդի Թուրք թերթերէն ու մանց բարբառնալիքը թէ կառավարութիւնը չճանչնար Պատրիարքներու իրենց հօտին շահուն համար կառավարութեան դիմումներ ընելու իրաւունքը: — Դատական նախարարը երկուշաբթի պաշտօնագրով մը Պատրիարքարանի յանձնարարեց իզմիտի առաջնորդին գրել որ այսուհետեւ իր հոգեւոր իրաւասութենէն դուրս խնդիրներու վրայ թագրեր չտայ կառավարութեան: Դրաւոր առաջին պաշտօնական ազդարարութիւնն է այս ոչ-հոգեւոր գործերով չզբաղելու: — Պրըմիէրմի Արքեպիսկոպոսը ինքնագիր նամակով մը Պատրիարք Հօր ցաւակցութիւն յայտնած է Ատանայի զոհերուն համար և խաղաղութեան ու բարգաւաճման դարադուլի մը մաղթած է Հայ ազգին և Թուրքիոյ միւս Քրիստոնեայ ցեղերուն համար: Լոնտոնի Անգլիկոսական ընկերութիւնն ալ նամակով մը իր ցաւակցութիւնն յայտնած է նոյն զոհերուն համար և խնդրած է որ Ն. Ամենապատուութիւնը իր հօտին շահուն համար չհրաժարի իր պաշտօնէն: — Փարիզի Հայերը ժողով գումարելով բողոքած են Կիլիկիոյ Հայերուն զրկումներուն և անիրաւութիւններուն դէմ և Ն. Ամենապատուութենէն հեռագրով խնդրած են պնդել իր հրաժարման վրայ: Ուրիշ հեռագիրներ ալ ղրկած են Կայս. պալատ, Վարչապետին և Երեսփ. ժողովի ատենապետին: — Եզիպտոսի Լուսաբէր-Ալե և Իզմիրի Դաշն+ թերթերը կը հրատարակեն Յարութիւն Ասլանեան անուն անձի մը յայտարարութիւնները, որոնցմէ կը տեսնուի թէ բանտին մէջ ան և ուրիշներ բռնական և խուժ-գուժ խոշտանգումներու տակ ի՞նչ սուտ վկայութիւններ տուած են Ատանայի նախորդ քննիչ մարմինն, որու կ'անդամակցէին Ապտիւլ Դատիրի որդի Ապտիւրրահման, Զօր Ալի, Զիւլֆի և ընկերները: — Տէօրթ Եօլի առաջնորդական փոխանորդ Տ. Սահակ քնն. և Սաչատուրեան Պետրոս և Այնթապցի Միհրան պատեւազմական ատենակի վճռով եռամեայ բերդարկելութեան և ցկեանս աքսորի դատապարտուած են իրեւ Դարաքիլիսէցի Պօյաճեան Յակոբ և Պետրոս եղբայրներուն սպանման մեղսակից, իսկ բուն սպանիչները Քիւրտ-

օղլու Գրիգոր և Այնթապցի Նազարէթ Աճամեայ թիապարտութեան: — Դամասկոսի Հայերը Ատանայի կարօտեալներու համար 65 ոսկի ղրկած են Պատրիարք Հօր և 300 կտորէ աւելի հագուստ՝ Հալէպի առաջնորդին: — Ատանայի կուսակալը Պատրիարքարանի գրած էր թէ վարչական պատուիրակներու պէտք չկայ Ատանայի մէջ և թէ ինք կրնայ նպաստը բաշխել: Վարչութիւնը քննեց այդ առաջարկը և չընդունեցաւ: — Խնուսի չըջակալ գիւղերէն բռնակալ պէյերը հեռացուած են և ղըրկանք ընողները բանտարկուած: — Արմաշու այս տարուան ուխտաւորներու թիւը 5-6 հազարի հասած է: Փոխ վանահայրը իր քարոզին մէջ յիշած է թէ մօտ օրէն 30-40 Կիլիկեցի որբեր պիտի ընդունուին Դպրեվանքը: — Խաչկերացի տօնին օրը Անգղիոյ, Ֆրանսայի և Աւստրիոյ Հայ եկեղեցիներուն մէջ մաղթանքներ եղած են Կաթողիկոսին օծման աօրթով և շնորհաւորական հեռագիրներ ուղղուած են Էջմիածին: — Էջմիածնէ Պատրիարքարան հեռագրուած է թէ եպիսկոպոսական ձեռնադրութիւնները առ այժմ յետաձգուած են: — Բահանները չարաթ երրորդ անգամ գումարեցան և, նկատելով որ Կրօն. ժողովը չուզեր համազու-մար ժողով գումարել առանց Պատրիարք Հօր ներկայութեան, որոշեցին այդպիսի ժողովի մը համար Պատրիարք Հօր նամակ մը գրել Պոստյ բոլոր եկեղեցականներուն ստորագրութեամբ: Յանձնախումբ մը կազմուեցաւ այդ գիրը եկեղեցականներուն ստորագրելու տալու համար: — Հայ Կաթողիկոսներու Կ. Պատրիարքին հրաժարականը ընդունուեցաւ Պապէն և մինչև յաջորդին ընտրութիւնը Աղեքսանդրիոյ առաջնորդ Գոյունեան Գերապայծառ պիտի վարէ Պատրիարքարանին գործերը: — Երուսաղէմի վերաքննիչ ատենան ժահուան դատապարտած է Մէհմէտ Տիապէլ Մաղրէպ անուն մէկը, որ Եաֆայի մէջ սպաննեց Գարեգին վարդապետը: — Նպաստի միջազգային յանձնաժողովը անցեալ շաբթու աւարտեց Եւրոպայի բարեսէրներուն ուղղելի կոչը ինչպիսի Կիլիկիոյ Այդ գրութեամբ 80,000 կը ներկայացուի կարօտեալներու թիւը և 5,000՝ որբերու թիւը, անտուկին հասոյթը 9,712 ոսկի, որու 8,887ը ծախսուած է: — Ատանայի ապահովագրական խնդիրը առանց դատի պիտի չլուծուի, կը կարծուի Դատը, և թէ տեղի ունենայ, պիտի տեսնուի առեւտրական առաջին դատարանին առջեւ, որու կը նախադրէ Յովհաննէս պէյ Ալեքսանեան և կ'անդամակցի Վուստ-չապուհ էֆ. Մանուկեան: — Գարբիէլ էֆ. Նորատունկեան գրական ու գիտական 3,000 հատոր և Հայերէն ու Ֆրանսերէն թերթերու հաւաքածոնք նուիրեց Ղալաթիոյ Կեզր. Վարժարանին, և երեք-չարթի Աղեքսանդրիա ուղեւորեցաւ:

Պատասխանատու Լարէլ Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏԵՐԱՆԻ Ա. ՅԱՅՈՒ ՊՅՈՒՆԵԱՆ

Ֆինանսերը եզուցուելու Ամերիկան իսկ

ՀԱՅՈՐ ԿԲ.
ԹԻԻ 41

ԼՐԱՐԱԺՆԻ ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ

1909
Հոկտ. 11

Մայրաքաղաք. Ներքին գործերու նախարարու-
թեան խորհրդական Ատիլ պէյ Վարչապետի խոր-
հրդական անուանուեցաւ: — Զինուորագրութեան
յանձնաժողովը որոշեց Պայրամին հինգերորդ օրը
կատարել Կայս. հրամանագիրներու ընթերցումը:
— Յոյն Պատրիարքարանը Բ. Դրան մատոյց Յոյնե-
րու զինուորական ծառայութեան վերաբերեալ
թաղերը, որու պարունակութեան վրայ գաղա-
փար մը տրուեցաւ ուրիշ առիթով: — Օսմանէի
Լոյս կ'իմանայ թէ տէրութիւնները ընդունած են
մամուլի նոր օրէնքը և դեպքանատան թարգմանե-
րու ձեռամբ ծանուցած են Բ. Դրան: — Յոյնե-
րու Սինդը որոշեց թէ ընկերակցութիւնները կա-
ռավարութեան վաւերացնել տալու գործողութիւնը
ուղղակի Պատրիարքարանի միջոցով պիտի ըլլայ,
Բ. Դուռն արդէն խոստացած է Պատրիարքարանին
պահանջումներն ի նկատ առնել այդ մասին: —
Պերլմէր Թալէպալի կը պնդէ Սայիտ փաշայի վերա-
դրուած պաշտօնին ստուգութեան վրայ: — Թուի-
գափուի Կայս. դանձարանը, որու մուտքը բացար-
ձակապէս արգելուած էր Ապտիլ Համիտի օրով,
այսուհետեւ բաց պիտի ըլլայ զերակի և ուրաթ
օրեր կէսօրէն մինչեւ ժամը 10: Տոմսակ պիտի
առնուի թնդանօթարանի վերատեսչութիւնէն: —
Զրադանի պալատան նորոգութիւնը յառաջ կը տար-
ուի և պիտի վերջանայ Հոկ. վերջը: Պալատը հե-
ռադրով և հեռաձայնով հաղորդակցութեան մէջ
դրուեցաւ հեռագրատան և բոլոր նախարարու-
թիւններուն հետ: — Վարչապետը, նախարարները,
Մահմուտ Շէվքէթ փաշա և Ահմէտ Րիզա պէյ հինգ-
շաբթի իրիկուն Կայս. պալատ հրաւիրուեցան իֆթա-
րի համար: — Կրթական նախարարութիւնը կը ծա-
նուցանէ թէ Պոլսոյ և գաւառի վարժարաններու
վկայագիրները, երբ վաւերացման համար ներկա-
յացուին, վարժարանի տնօրէնութեան կողմէ փակ-
ցուած թրոշմաթուղթ կրելու են, տեղւոյն կրթա-
կան պաշտօնէէն ալ վարժարանին աստիճանը ճշ-
տուած ըլլալու է: — Անգղիոյ Թաղաւորին գոհա-
րավաճառ և միանգամայն մասնագէտ ոսկերիչ Մր.
Քարթիէ մայրաքաղաքս եկած է գնահատելու հա-
մար նախորդ Կայսեր գոհարները: — Պուլկար դես-
պան Մ. Սարաֆով Բ. Դրան ապահովութիւններ
տուաւ թէ Մակեդոնիոյ համար հրոսախուժմը չկազ-
մուիր Պուլկարիոյ մէջ: Նոյնպէս հեռագրեց նաեւ
Սոֆիայի Օսմ. դեսպանը: — Կ. պոլսէ կը գրուի

Թաի թէ Գերման դեսպանը Ատանայի դէպքին ա-
տեն վնասուած Գերմաններուն համար հատուցում
կը պահանջէ, նմանապէս Թրանսական և Իտալա-
կան դեսպանները: Իտալականին պահանջն է
100,000 ֆրանք:

Նահանգներ. Իզմիրի կուսակալը հրամայած է որ
մինչեւ չաքաթէ մը նահանգէն մեկնին Եիւրիւկ
կոչուած թափառաշրջիկները, որոնք բարձրադիր
տեղեր բնակելով կ'օգնեն աւազակներուն և զխա-
ւորապէս ջաքըրճալի: — Սապահ կը հերքէ Եէմէ-
նի մէջ Օսմ. զօրքերուն և Պէտէվիներուն մէջտեղ
ընդհարումի մը միջոցին զօրքերուն մեծ կորուստ-
ներ կրելուն նկատմամբ պատմուածները և իր ա-
ռած տեղեկութիւններուն յենով կը գրէ թէ Հո-
տէյտա և Քաթիֆ հասնող Օսմ. զօրքերը երկրին
ներսերը գացին և վաշտ մը զօրք կրցաւ Սապիան
գրաւել: Բազմաթիւ չէյիներ հետզհետէ կը լքանին
Մէհտի Իտրիսը: — Ոճրագործ Քէօր Հասան, որ
առանց կանխամտածութեան Լեւոն և Մակար ա-
նուն երկու Հայեր սպաննած էր, 15 տարուան և
իր մեղսակիցը ձուժա Ալի 4 տարուան տաժանա-
կիր աշխատութեան դատապարտուեցան: Զէյ-
թունցի Կարապետ և Մարաշցի Պետրոս ալ Յական
տարի բերդարգելութեան գատապարտուեցան իւ-
րեւ Մարաշ վանօդ տանող: — Էտիրնէի նահան-
գին մէջ սերմնացուի պէտքն զգալի ըլլալով, Երկ-
րագործական Դրամատան մէջ գումարուած յանձ-
նաժողովը Էտիրնէի չըջակայ կարեւոր կեդրոնե-
րը, Ռոտոսթօ, Մալկարա սերմնացուի համար մե-
ծաքանակ ցորեն և գարի ղրկեց: Անատոլու ուղ-
ղուած հարցումներուն պատասխանները դեռ չեն
հասած, սակայն մօտակայ քանի մը տեղեր, որոնց
մէջ կը գտնուին Սիւրիհիսար, Իզմիր, Ատարա-
զար և Կէյվէ, սերմնացու բաշխուած է: — Պերլմէր
Թալէպալի կը գրէ թէ Եէմէնի զօրքերը բուռն ընդ-
հարում մը ունեցած են Իտրիսի և Իմամ Եահայի
միացեալ ուժերուն հետ: Երկու կողմերն ալ հե-
կորուստ կրած են: — Թաի կ'իմանայ թէ 30,000
զօրք պիտի ղրկուի Եէմէն: — Զապիտ փաշա երեք
վաշտով Փրէզըրնէ Իւսկիւլա ժամանեց: Վաշտերը
Սէլանիկ կը ղրկուին (Ֆրայէ Փրէսէ): Թալէպէ է Էֆ-
էթար Սէլանիկէ կ'իմանայ թէ Զապիտ փաշայի մեկ-
նումէն ետքը ապստամբները Լուժայի վրայ յար-
ձակած և գաւառակի կեդրոնական Պիզա գիւղին
զօրանոցը քանդած են: Զապիտ փաշայի պաշտօնը
փոխուած է, Լուժայի կառավարիչը վախէն Փրէզ-
ըրնի մէջ մնացած է: Փրէզըրն հասած հեռաձիգ-
ներու երկու վաշտերը Սէլանիկ վերադարձած են:
Աւետ. Ժող. Վեր. Ճէնանեան Գոնեայէ մայրա-
քաղաքս եկաւ ընտանիքով Ամերիկա ուղեւորելու

համար : — Օր. Միքուհի Գոնտուրաճեան , որ երկու ամիս առաջ Ամերիկոս գնաց , Օգոս. 28ին առաւելանացեր է Ֆիլատելֆիոյ մէջ Խասկալցի Ներսէս Ներկարարեան էֆ.ի հետ : Պատկն օրհնած է Վեր. Հայկ Եարտըմեան : — Պատկուելի բժիշկ Տր. Փոթթ, որ վերջերս գործէ քաշուեցաւ 70րդ տարիքը թեւակոխելուն առիթով , մեռեր է իր բնակարանին մէջ ի Պէյրութ : — Միսի Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ ամէն անոնց որոնք ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց քարոզչին Պատ. Մելիտոն Մալեանի մահուան համար : — Սեպ. 20ին Մարաշի բանտարկեալները արձակուած են , որոնց մէջ կան Տէր Սահակ քննչ , երէց Յակոբ և Պ. Սալաթեան : — Մարաշի Աստուածաբանական Վարժարանը բացուած է 5 աշակերտով :

Հայ Ժող. Երեքշաբթի Խառն Ժողովը բաւական զբաղեցաւ Պատրիարք Հօր հրաժարագրին խնդրով , բայց դեռ ընդունած չըլլալով նախարարներու խորհրդին պատասխանապիտոյ՝ յետագայ իր որոշումը : Ուրբաթ դարձեալ գումարեցաւ և երկարօրէն զբաղեցաւ սոյն խնդրով : Յետոյ Ազգային լիագումար Ժողովին մէջ , որ դռնփակ եղաւ , կարգացուեցան Կրօն. և Քաղաք. Ժողովներուն առաջարկները : Մերժուեցաւ Կրօնականին բանաձեւը , որով մեծամասնութեամբ կ'առաջարկուէր հրաժարիլ : Իսկ երկար վիճաբանութենէ մը ետեւ որոշուեցաւ վարչութիւնը ամբողջովին պահել և առնապետներու ղեկանին յանձնել Պատրիարք Հօր հրաժարման պատճառներուն ուսումնասիրութիւնը և փութով Ժողովին ներկայացնել եզրակացութիւնը : Առնապետներու Ժողովին անդամներն են Դիմաքսեան և Տէրունեան սրբազանները և Մինաս Զերազ , Վառ. Մանուկեան , Բիւզ. Բէշեան , Վահ. Եսայեան , Յովհ. Հինդեան , Հմ. Արամեանց և Օն. Տէրունեան էֆ.ները : — Պատրիարք Հայրը լրագրի թղթակիցներու յայտարարեց թէ ամէն ժամանակէ առելի հաստատ կը մնայ իր Ժրաժարականը ետ չառնելու որոշման վրայ , զի կառավարութեան պատասխանը բնաւ զոհացուցիչ չէ : «Եթէ ան կ'ուզէ որ իմ հրաժարականս ետ առնեմ , պէտք է նախ յայտարարէր թէ լրջօրէն նկատի կ'առնէ թաղ-րիւրիս բոլոր կէտերը , և յետոյ պատժէր ջարդերուն պատասխանատու բոլոր ճշմարիտ հեղինակները » : — Առանայէ կը գրուի Սեպ. 22 թուականով թէ Հաճնի վրասուած չէնքերուն նորոգութեան յանձնաժողովը որոշած է 50,000 դահ. յատկացնել Ար. Յակոբայ վանքին , 47,000 տեղւոյն առաջնորդարանին և 200,000 Շարգ և Բուժար զիւղերու վրամաներուն : — Ամերիկայէ վերադարձող 15 Հա-

յեր անցեալ օր , ա'յնինչ քարափ ելան , ոստիկանութեան կողմէ ձերբակալուեցան իբրեւ արգելեալ ղէնքեր կրող և զիշեր մը ապահովութեան պաշտօնատունը մնալէ ետեւ երաշխաւոր տալով արձակուեցան պատերազմական ատեանի հրամանով : — Ազգամարի խնդրին քննիչ յանձնաժողովը իր աշխատութիւնները կը շարունակէ : Տ. Զաւէն Վրդ. Վանէ կը հեռագրէ թէ ինք այդ քննիչ յանձնաժողովին առանձին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ քաղաքին Ազգ. Ընդհ. Ժողովին կողմէ : — Նպաստի յանձնաժողովը գաւառներու նիւթական կացութեան վրայ շատ տխուր լուրեր ստանալով որոշեց թէ՛ արտասահմանի և թէ՛ Պոլսոյ Հայութեան բարեկեցիկ դասուն ղիմել և նպաստ խնդրել թշուառ զիւղացիներ սփռելու համար վերահաս ձմրան մէջ : — Նպաստի միջազգային յանձնաժողովը որոշեց Պէյրութի իր մասնաճիւղին հեռագրել որ անմիջապէս 1,000 ոսկի ղրկէ Տէօթթ Եոյ : — Նէճիպ Մէլիսմէ , հաստատուելու համար թէ ինք Հայերու բարիքը ըրած է , Լ. Թիւրքի մէջ կը հրատարակէ երախտագիտութեան նախակ մը , զոր ծանօթ երեսփոխան ու փաստաբան Գրիգոր Զօհրապ էֆ. ղրկած է անոր իր ձերբակալումէն և ազատումէն ետքը : — Սորպոնի համալսարանին դասախօսներէն Հայագէտ Մ. Մաքլէր , որ անցեալները չահկան տեսակցութիւն մը ունեցաւ Պատրիարք Հօր հետ , Օրմանեան Սրբազանի հետ ալ տեսակցեցաւ եկեղեցային-պատմական խնդիրներու վրայ : Կ'ըսուի թէ Ֆրանսացի հրատարակչի մը առաջարկով Հայաստանի պատմութիւն մը և աշխարհագրութիւն մը կը պատրաստէ և նախկին Պատրիարքը աջակցիլ խոստացած է : — Հինդեան և Մալաթեան էֆ.ները , երկու ծանօթ մանկավարժ ուսուցիչներ , մանչերու դպրոց մը հիմնեցին Փանկալթի և կ'ընդունին 9 տարեկանէ վեր աշակերտ 4½-6 ոսկի տարեթոշակով : — Պատրիարքարանը Առանայի և Հալէպի պատերազմական ատեաններուն առաջնորդներ և եկեղեցականներ ուղղակի հարցաքննութեան ու վկայութեան կոչելուն դէմ բողոքած էր իբրեւ Պատրիարքարանի առանձնաշնորհումներուն հակառակող ձեռնարկներու դէմ : Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնաթերթին մէջ 18 տարի առաջ Ալըգեան Պատրիարքի օրով նախարարներու խորհրդէն տրուած և Կայս. հրամանով վաւերացուած որոշում մը գտնուեցաւ , որ կը հաստատէ Պատրիարքարանի այս տեսութիւնը : — Պէկեան էֆ.ի դրամարկը բացուեցաւ և ունէ կտակ չգտնուեցաւ : Այժմ կը մնայ քննել անոր կողմէ Աթէնքի դրամատան յանձնուած թուղթերը : — Վերջին չորս

ամիսներուն մէջ Նիւ Եորք գաղթած են 1,411 Հայ, 206ը աղջիկ ու կին, մնացեալը այր:

Թորոյ պաշտօնէի մը յայտնութիւնները Ձէյթունի, Մարաշի, Հալէպի ու Էդիքի Հայերուն նկարագրը(*) — Բացայայտ է որ Մարաշ 31ի դէպքին օրը Հալէպի Մարաշ գաւառին ենթակայ Կէօքսիւն գաւառակին մէջ բնակող անմեղ Հայերուն դուրը թալանի տուն Բիւրտերն ու Թուրքերը: Այդ թալանուած գոյքերը չվերագարծուելէ ետք, հիմա անոնց տէրերուն նախատինք ալ կ'ըլլայ, Դէպքին հետեւեալ օրը Կէօքսիւնի կառավարիչ Մէհմէտ էֆ. բոլոր գիւղերուն հրաւիրագիր զրկեց և այդ հրաւերին վրայ տասը հազարէ աւելի Բիւրտերն Կէօքսիւն եկան և հոն Հայերուն տունները թալանի տալէ ետք շրջակայ գիւղերը ցրուեցան ու այս կերպով հինգ հարիւր Հայերու տուններուն թալանի տրուելը աչքովս տեսայ Այս աւարառութեան առաջին սկզբը նապատճառը կառավարիչն է, վաւեր գիտնոր հրաւերով եկան Բիւրտերը: Ամէն ոք գիտէ թէ ձեռնարկած քեթիլին, «մալ միւտիլին», առաջին թահիլտարին և գիւղին աղղեցիկ անձերէն Վէլի էֆ. Ծիւրքի աղայի, Ալի քէհայի, Գօզ օղլու Մէհմէտի տղուն, Ալիի և Յաղլը աղային զրդուստին էր որ հինգ գիւղեր թալանի տրուեցան: Դէպքին պահուն ես Կէօքսիւնի մէջ Սաղպաղարեաններուն տունը կը գտնուէի: Հոն ես ալ, անեցիկներուն պէս, զինուած Բիւրտերուն կողմէ պաշարուեցայ: Տունէն դուրս ելայ և ըսի յարձակողներուն. «Եղբայրներ, այս տան մէջ մարդ չի կայ, ուրիշ թաղ գացէ՛ք»: Բիւրտերը իմ խօսքերուն պատասխանեցին ըսելով. «Դուն ալ կեանքս ես, քեզի ալ պիտի մեռցնենք, «Իթթիհատ»ի ընկերութիւնը, «Հիւրիէթ»ը կեանքներու կողմէ շինուած բանք են»: Այս ըսողներուն պարագլուխը, Տէրուն գիւղէն Բիւրքի օղլու Մէհմէտ մինչեւ հիմա չէ ձերբակալուած ու ազատ կը պտտի: Ես Իսլամ ըլլալով հանդերձ այդ տեսակ անարգանքի ենթարկուեցայ, իսկ միւս անմեղ Հայերը տանջանքի, ծեծի և բռնութեան ներքեւ կը տառապին մինչև հիմա: Սահմանադրութեան հռչակած հաւասարութեան անունը անգամ չի կայ: Մարաշի և շրջականերուն մէջ բռնապետական ընթացք կը շարունակէ: Սա ալ յիշեմ որ Ատանայի աղէտին մէջ Քիւր Ալի անունով մարդ մը Ատանայի մէջ աւարի տունը երեք հարիւր եղի, ոչխարի ու երկու Հայ հարսերու հետ Կէօքսիւն եկաւ: Ես այս մարդուն նկատմամբ տեղեկութիւն տուի կառավարութեան, կառավարիչը երկու օր ետք ձերբակալեց Քիւր Ալին, ապա Պողոս Գալանի կառավարիչը, «Թահիլտար» քեթիլին և ոստիկան Ակեան էֆ. դարձեալ թալանուած անասուններն ու

(*) Ժամանակէ արտատպուած:

երկու Հայ հարսերը Քիւր Ալին յանձնելով ճամբել տուն: Ես պատրաստ եմ վկայելու: Արդեօք Սահմանադրական կառավարութիւնը տակաւին ինչ կը սպասէ այս կարգի դայմագամներէն: Ասոնք հին ընթացքը ուժով չեն կրնար ուրիշ փափաք մը չունին: Գալով Ձէյթունի խնդրոյն, Մարաշի պատերազմական ատենը Ձէյթունի գնաց, Բայ և յայտնա Ձէյթունի մէջ պատերազմական պիտի ընտրէ: Ես չեմ կրնար յայտնել ինչ պատերազմական էն որ պատերազմական պիտի ընտրէ որ հոն երկուս: Ինչ որ լըլլայ, Ձէյթունիներու բան չեն կրնար վերադառնալ: Ասոնք կառավարիչ չեն ուզեր: Կարող ու ազատասէր կառավարիչ մը պահանջեր են, ինչ որ սահմանադրական երկրի մը մէջ յանցանք չի նկատուիր: Խեղճ Ձէյթունիները հրապարակաւ կը յայտնեն թէ իրենց օրապահիկ հացերնին հայթաթելէ և իրենց գործովը դրաղելէ ուրիշ ձգտում չունին: Հինգ օր առաջ Պոլիս եկայ, Սահմանադրութեան և արդարութեան նշաններ կը տեսնեմ: Բայ ո՛ւ Հալէպի, ո՛ւ Մարաշի մէջ Սահմանադրութեան չի կայ, ըստ հաստատութեան ինչ որ Սահմանադրութեան է հին ընթացքը մարդերուն տակաւին պաշտօնի վրայ ձգուելուն, Հայրենասիրական պարտականութիւն կը համարիմ ներկայ յայտարարութիւնները, իմ կնիքովս ստորագրուած, հրապարակել և Կէօքսիւնի, Մարաշի, Ձէյթունի մէջ Սահմանադրութեան կիրարկութիւնը, արդարութեան գործադրութիւնը, ինչպէս նաեւ յանցաւորներուն պատժուելը պահանջել: Այս կէտը մեր սուրբ ու նուիրական Սահմանադրութեան վարիչներուն խղճին կը յանձնեմ:

Թաղապետ. քննիչ Մարաշի Կէօքսիւնի գաւառակին

ՄԵՐԹԱՏ ՊԻՐԻՆԻ

Կ.պոլիս, Սեպ. 22/5 Հոկ.

ԱՐՏԱՔԻՆ

Այնպէս. Սոփիայէ կը հեռագրուի Հոկ. 5 թուականով թէ Պուլկարիոյ անկախութեան տարեդարձը տօնուած է Թրնովայի և ամբողջ երկրին մէջ մեծ հանդէսով: — Օղանաւերու մրցման մէջ Լաթամ շահեցաւ արագութեան մրցանակը, իսկ Ռոսիէ՝ երկար ժամանակ օդին մէջ մնալու և բարձր սաւառնելու մրցանակը: — Անգղիա ծով իջեցուց Տրէտնոթի կատարեալագործեալ ձեռով Նեֆթիւն զբոսաւորը 20,250 տակառաշափ տարողութեամբ և 180 մետր երկայնութեամբ և ժամական 26 փարախ արագութեամբ: Միեւնոյն օրը Դերմանիա ծով իջեցուց նոյն ձեռով Օֆիլլուս զբոսաւորը, որով Դերմանիա ունի այժմ 6, իսկ Անգղիան 3 Տրէտնոթ: — Փարիզէ կը հեռագրուի թէ առեւտուրի և ճարտարարուեստի ծրարական զբոսաւորը Օմ. կառավարութեան հետ պայմանագիր մը կնքեց երկաթուղիներու շինութեան համար: — Լոնտոնէ չհերքուիր թէ Սըր Էտ. Կրէյ Բ. Դրան

ուղղուած պաշտօնագրի մը մէջ ըսած ըլլայ որ Անգղիա Օսմ. պետութեան իբր ամբողջացուցիչ մաս կը ձանձնայ Եգիպտոսը : — Միլլերական կամ Գալստական քահանայ մը ժընէվի լճի բաղնիքի մը մէջ աղջիկ մը մկրտեց ընկղմամբ : Ներկայ էին մկրտող պաշտօնէէն զատ անոր կինը և երկու վեկաներ , երիտասարդ մը և երիտասարդուհի մը : — Յունաստանի Երեսփ. Ժողովը հինգշաբթի գումարեցաւ և Վարչապետին նախագահական ընտրելին , Դատական նախարար Մ. Բոմա , նախագահ ընտրուեցաւ : Վարչապետը պիտի ստանձնէ առժամապէս անոր նախարարական պաշտօնը : Խորհրդարանի աշխատութեան արդիւնաւորութեան նկատմամբ կարծիքները կը տարբերին : Բայց բարեքման նշաններ չեն պակսիր կադութեան մէջ : Գահաժառանգ իշխանը հեռագրով յայտնած է թէ կը հաւանի ընդհանուր հրամանատարութեան պաշտօնին ջնջման : — Պարսից նախորդ Շահը Օտեսա ժամանեց : — Երիտասարդ Եգիպտացիներու պետ Մէհմէտ Ֆէրիտ Փարիզեան թերթի մը կը գրէ թէ Հիւսէյին Հիւմի փաշա Երիտ. Եգիպտացիներու պատուիրակութիւնը ընդունելու պահուն ըսաւ թէ Օսմ. կառավարութիւնը ընաւ պիտի չմոռնայ Եգիպտոսը և , երբ բաւական զօրաւոր զգայ , Եգիպտական խնդիրը պիտի յարուցանէ :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՕՐԵՆՔԸ

(Շաբ. Նոյեմբ. Յաւելաձէն և Վերջ)

ԳԼ. Դ.

Ձանալան արամադրութիւններ

Յօդ. 31. Մամուլի յանցանքները սովորական դատարաններու իրաւասութեան տակ կ'իյնան, 16, 17, 19, 20 և 26րդ յօդուածներուն մէջ յիշուած յանցանքներու, ինչպէս նաեւ Կայս. ընտանիքին նկատմամբ եղած չարախօսութիւններու և թշնամանքներու համար հետապնդութիւններ կ'ըլլան ուղղակի ընդհանուր դատախազին կողմէ : Բարեկամ պետութեանց վեհապետներու և դիւանագիտական գործակալներու նկատմամբ չարախօսութիւններուն և թշնամանքներուն համար եւս ընդհանուր դատախազը հետապնդութիւն կը կատարէ, զեսպանատանց կողմէ Արտաքին գործերու նախարարութեան եղած դիմումին վրայ : Մերակոյտին, Երեսփ. Ժողովին, պաշտօնատարներուն և ուրիշ պաշտօնական մարմիններու, բանակին և նաւատորմին նկատմամբ չարախօսութիւններու և թշնամանքներու համար ալ ընդհանուր դատախազութեան կողմէ դատ կը բացուի, նախարարներու և հրամանատարներու կողմէ դատական նա-

խարարութեան եղած զանգատին վրայ : Գաներկայ օրէնքին մէջ յիշուած միւս չարախօսութիւններուն և թշնամանքներուն համար հետապնդութիւններուն, ատոնք կը կատարուին միայն թշնամանուած անձներու կողմէ եղած զանգատին վրայ : — 32. Մամուլի յանցանքի հետեւ կրնայ բացուիլ երեք ամսուան պայմանաւ մու միջոցին՝ սկսեալ եղած հրատարակութեան օրէնքէն : — 33. Զինուորական առաքուած եղած ատեն, և կամ այնպիսի ատեններ, երբ պտերազմի վտանգներ կը ծագին, թերթերու հրատարակութիւնները ցամաքային և ծովային ոյրու շարժումներուն, ինչպէս նաեւ պետութեան պաշտպանութեան միջոցներու մասին կրնա հարկին արգելուիլ վարչապետութեան հրամանակաւ ընթացքի մէջ գտնուողներ կը պաժուին յիսունէն երկու հարիւր ոսկի տուգան կամ վեց ամիսէն մինչեւ երկու տարուան բտարկութեամբ, կամ միայն այդ երկու պատիժէն մէկով : — 34. Սոսկականօրէն գիտական դրական հրատարակութիւնները, որոնք ոեւէ կ'ընեն քաղաքականութեան հետ, գիրքերու նմանցունին, և հետեւաբար ոեւէ կերպով ենթաչեն մամուլի օրէնքի տրամադրութեանց՝ իր հրատարակութեանց ձեւի մասին : — 35. Օսերկիրներու կամ առանձնաշնորհեալ զաւառնեմէջ տպուած թերթերու կամ պարբերական հրատարակութիւններու Օսմ. կայսրութեան մէջ տարակուսմն ու ցրուումը կրնան արգելուիլ Նալրարական խորհրդի մասնաւոր մէկ որոշման մաձայն : Գալով միայն մէկ թիւի արգելքին, մասին վճիւ կրնայ տրուիլ Ներքին գործերու խարարութեան հրամանով : Անոնք որ այս կերարգելուած թերթեր կամ հրատարակութիւնգիտակցաբար կը ծախեն կամ կը բաշխեն, երկքէն տասնըհինգ ոսկիի դրամական տուգանքի թակայ կ'ըլլան : — 36. 1281 Շապան 2ի Մամկանոնագիրը ջնջուած է : — 37. Ներքին գորու և Դատական նախարարները պաշտօնուայ օրէնքը գործադրելու :

Առաջաձեայ յօդուած

Այժմ գոյութիւն ունեցող թերթերու և հրատարակութիւններու արտօնատէրներն ու պատխանատու վարիչները պարտաւոր են ներկարէնքին հրատարակութեան թուականէն միմէկ ամիս համակերպիլ անոր տրամադրած մաններուն, Հակառակ պարագային 4րդ յօդուտրամադրութեան կ'ենթարկուին :

Պատասխանատու լաբել Ս. Գ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆՅԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՅԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱԿՈԲ ՊՅՈՒՆՅԱՆ

Ֆինանսիստ երգուչու Ֆիւրիգան իմ

«ԱՌԵՏԱԲԵՐ»Ի

ՀԱՆԴԱՆԱԳՈՒԹՅՈՒՆ ՍՈՎՆԱԼՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պարսկաստանի Նոր Զուգաշուք և Սպահանում
 նուիրատուներ. Կ. Մ. Յովհաննէս 24 դրան,
 Դէորդ Մկրտիչեան 20, Հայկ Գ. Մկրտիչեան 40,
 Ալբերտ, Մկրտիչ և Պօղոս Գ. Մկրտիչեան 40,
 Բենիամին Բաղդաւեան 40, Մնացական Գէորգեան
 40, Զաքարիա Յ. Զաքարեանց 20, Մանուկ Մ.
 Հայրապետեան 40, Սէթ Յովսէփեանց 400,
 Սիմէոն Յովհաննէսեան 4, Տիկ. Հայկանուչ Մ.
 Բամբանեան 40, Արմենակ Տէր Գասպարեան 40,
 Մարգար Մարգարեան 3, Յարութիւն Յարզ-
 նանեանց 20, Գ. Ն Յարութիւնեան 20, Յովհան-
 նէս Տէր Կիւրեղեան 40, Մարգար Կ. Գալու-
 ստանեանց 40, Մարտիրոս Ս. Տէր Ոսկանեանց 30,
 Արսէն Գ. Ստեփաննոսեան 40, Յ. Մ. Տէր Յով-
 հաննէսեան 40, Կարապետ Մ. Տէր Յովհաննէսեան
 30, Mr. H. P. Glover 40, Յովհաննէս Մկրտիչեան
 40, Աւետիք Տէր Իսահակեան 40, Հայազդի ոմն
 3, Արամ Գ. Յովսէփեան 40, Տիկ. Է. Այդինեանց
 40, Օր. Ն. Այդինեանց 3, Արդար Այդինեանց 2,
 Գալստան Յ. Բաղդեանց 3, Մկրտիչ Ասատաճա-
 տուրեան 3, Դրիգոր Ներսէսեան 3, ոմն 4, ոմն
 4, ոմն 4, Ն. Գ. 4, ոմն 4, ոմն 2, ոմն 2, ոմն
 4, ոմն 4, ոմն 4, ոմն 4, Համբարձում Յակոբեան
 4, Յարութիւն Մանուկեան 4, Ա. Ս. Սատաֆեան 2,
 Զորչ Միչընէրի ընկերութեան (C. M. S.) Հայազգիանց
 դպրոցի Օրիորդները 33, Եղիաթեթ Յովհաննէսեան
 4, Մկրտիչ Աւետիքեան 2, Տիկ. Մարիամ Զաքա-
 րիա 4, Տիկ. Աննա Յովհաննէս 3, Ներսէս Մու-
 րադեան 40, Յովսէփ Տէր Ս. Տէր Դրիգորեան 40,
 Աւետիք Մարգանեան 3, փոքր գումարներ 4,
 G. Grahame Esq. (The British Consul General 50
 Right Rev. Bishop Stuart. 30, P. G. Bogoiav-
 lensky Esq. (The Russian Consul General Ispahan
 50, Rev. W. Holmes Walker 40, Dr. D. W. Carr
 20, Miss J. Biggs 40, Dr. Catherine M. Iron-
 side 40, Miss P. Braine Hartnell 40, Miss E.
 Procter 40, Mr. S. H. Biddlecombe 40, Mr. J.
 S. Wright 20, Mr. W. C. Würth 15½, Mr. F.
 Raaslaub 20, Mr. Otto Sauer 15, Mr. Otto
 Gnehm 20, Mr. H. Gibbs 40, Mr. Evan Korn-
 tzi 40, Mr. B. M. Stainton 40, Mr. L. A.
 Beasley 40, Société du Tombac (Messrs. de
 Pinna & du pont) 400, Rev. W. A. Rice 20,
 Lieut. T. Ranking (British Consul Ahwaz) 50,
 Բնդաւանը 4,087½ դրան կամ Անդղ. 20 ոսկի և
 6½ չիլին:

مهم اعلان

میدان انتشاره چقارلق اوزره اولان کتب و رسائل
 اولاً — عثمانليجه اوله رق، فنى وزمان حاضره دک وقوعه
 کان کشفیاتى محتوی «عوالم فلکيه» نامنده کى علم هیئت
 کتابدر که بو کتاب اناطولیا قولزی معلرندن آغویسان
 افندیکن معاوتيله ینه بو قولر معلرندن علوم ریاضیه وهیئت
 معلی سیواسلیان افدی طرفندن ترتیب ایدلمش ودار الفنون
 عثمانی هیئت طبیعه وریاضیه معلی، مجلس معارف اعضاسندن
 اولان صالح ذکی بک افندیکن نظر تدقیق وتصحیحندن
 یکمشد. بو کتاب ۲۵ قیمتلی شکلی حاوی اولدیغی کبی ۲۴۷
 صحیفه دن مرکبد. فیا تی ۲۰ غروشد. مکاتب عالیه طلبه سنه
 وارباب علم وعرفانه برر دانه ایدملری توصیه اولور.
 ثانیاً بر قاج آی اول نشر واقده اعلان ایدیلن عثمانلیجه
 «جغرافیای طبیعی» بی دخی ذکر ایدرز که بو کتاب دخی
 یک کوزل ومتعدد رسملی وطقوز عدد دخی بویوک قطعه ده
 رنگلی خریطه لری حاوی اولوب فیا تی ۲۰ غروشد.
 ثالثاً ایکی آی مقدم نشر اولمش اولان «اخوت عمومیه
 ومؤسس دین مسیحی» نام کتاب که ۸۸ صحیفه بی حاوی
 اولوب ۲ غروش فیا تله صائییر.
 رابعاً ۱۶ صحیفه دن عبارت اولان «چولخاسعید» نام رساله
 محبانا وریلییر.

خامساً دهابویوک ایکی رساله لر دخی در حال طبع اولنه جقلمندن
 تشرین ثانینک ابتداسندن صوکره بونلردن دخی محبانا اوله رق
 سپارش ایدیله بیلییر. بورساله لرک بری «معلم اعظمک کلاملری»
 نام بر رساله اولوب عیسی المسیحک طاغ اوزرنده ایراد ایتدیکی
 تعلیماته دائر بعضی ایضاحاتی حاویدر. اولریسی ایسه «عالم
 معنویده اک بویوک قوت» نام بر رساله اولوب ۱ قور. ۱۳ نجی
 بابی حقبنده بعضی ایضاحاتدن عبارتدر.

ԱԶԳ

Հոկ. 1/14ին լոյս կը տեսնէ Պոլսոյ մէջ Պարտիզակի Բարձր. Վարժարանի Ընթացաւարացի Ընկերութեան օրկանը «Պարտիզակ» անունով, վեցամսեայ, ճոխ բովանդակութեամբ, պատկերազարդ և 50 էջով: Դին 2½ դահ. Կը յուսանք թէ Վարժարանին 200է աւելի ընթացաւարտները, կիսաւարտները, ուսանողները և բազմաթիւ համակիր բարեկամները այժմէն պիտի փութան զրկել իրենց յանձնարարութիւնները թերթին խմբագրապետ ծանօթ գրագէտ-բժիշկ Տր. Յ. Ս. Ստեփանեանի, Պարտիզակ:

Գրք. Ժողովի Արեւադպիր
Գ. Ս. Գաբրիէլեան

ԲԻԽՈՒՆԵՐՈՅ ՀԱՅ ԱԻՆՏ. ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի եղբարք, իմ վրաս դրուած պարտաւորութեան համեմատ կը յիշեցնեմ ձեզի ներկայ տարիին Յունիս ամսու մէջ տեղի ունեցած Բիւթ. Միութեան ժողովին ութերորդ նիստը, յորում արժան համարուեցաւ մեր եկեղեցիներուն ուշադրութիւնը հրաւիրել Յարգելի և շրջակայից Առաք. Գրքին վրայ, անոր համար հանգանակութիւն մը ընել տալով տեղական պարագաներուն յարմար եղանակաւ, հասոյթը զրկելու համար մինչև տարեգլուխ Մր. Ո. Ո. Փիթի, Կ. պոլիս: Յուսամ թէ մեր այս միակ ներքին Առաքելական դործին պիտի վերաբերուիք ջերմ համակրութեամբ, և ի ժամանակին պատասխանէք առատաձեռնութեամբ: Ազօթելով որ Տէրը օրհնէ մեր ընդ որ եկեղեցիները ամէն բարի դործերու և ձեռնարկի մէջ:

Ձերդ

Ս. Յ. Չորիկեան

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՐԿՈՒ ԳԻՐԲԵՐ

ԳԱՂՏՆԻԲ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ, ԱՌՈՂՋՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԵՐԿԱՅՆԱԿԵՑՈՒԹԵԱՆ, Հեղինակ՝ Փրք. Պոյա Լէյնքոյ: Թարգմանիչ՝ Սահակ Գ. Վարժապետեան, Դին 8 դահ.:

ԱՄԵՆ ՄԱՐԴԻՐ ԲԹԻԵԿԸ, Հեղինակ՝ Ալեքանդր Էմբրոյ: Թարգմանիչ՝ Սահակ Գ. Վարժապետեան: Դին 8½ դահ.:

Կը գտնուին Թարգմանչին սենեակը, թիւ 16, Պայպըլ Հաուս, Ֆինճանճըրա Եօզուչու, Կ. պոլիս: Նաեւ զբաղմաններու քով:

40—7

Կ. պոլսոյ Ե. Ք. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողով, ժամը 8.30ին (Ը. Թ.) Միշն Հաուսի մէջ, Գում դափու:

ԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒՆ

Գաւառներէն Չմիւռնիոյ ճամբով Եւրոպա, Ամերիկա և այլուր ճամբորդողներ, մանաւանդ ուսանողներ անգամ պանդխտանալու ելողներ, շատ տեսակ դիւրութիւններ պիտի ունենան, և չոգեհաւի տոմսակներ գնել կամ ուրիշ կերպ առանձնորդութիւններ ընել ուղղով կեղծաւոր, խաբարայ և անխիղճ մարդոցմէ կողպաւորու անպատեհութիւններէն ազատ պիտի ըլլան, ու մինչև իսկ զիրենք քաղաքս փոխադրող չոգեհաւորուն մէջ դիմաւորուելով յարմարագոյն պանդխտներ պիտի դուրսնան, եթէ կանխաւ նամակով մը ո՞ր օրը և ի՞նչ չոգեհաւով ճամբայ ելլելին ինծի իմացնեն:

Այս առթիւ կը յանձնարարենք նաեւ ուշադրութեամբ կարգալ, Թուրքերէն Աւստրիայի 36րդ թուոյն մէջի, Վեր. Կ. Ատանալեանի «Ուղեւորներուն» վերնադրով յօդուածը:

5—2

Սամուէլ Յ. Բէնտիկեան, Սէյլրս Հոմ

ՉՄԻԻՄՆԻԱ. (Sailors' Home, Smyrna)

Թէյի մեծ վաճառատուն, Կ. Պոլիս, Ճէլալ պէյ խանին տակ:

Վաճառատունիս թէյերը ուղակի կը ներմուծուին Չինաստանէ, Սէյլանէ, Հնդկաստանէ, Ճաւայէ և Ճաբոնէ:

Ամենէն դժուարահաններն իսկ կրնանք գոհացնել մեր թէյերու թարմութեամբ, հառովն ու համովը: Մանաւանդ փնտուցեք խառնուրդներն, որ կը ծախսենք մեծ ու փոքր քանակութեամբ և ամենէն նպաստաւոր դիւրեւով: Ձեր հիւրերուն փոխանակ վնասակար ոգիկից ըմպելի հրամցնելու, մեծարեցեք զանոնք օգտակար թէյերով:

49—52

Ուշադրութիւն մարքային:

Կ. Եւթրոէան

Յ. Խաթաբեան

Մեղի զբոսաւոր գիրք. Յրանաւայ Բաբէր. Պատկերազարդ. Իշխան Գուրտն Լուսինեան: 33 պրակները հրապարակ ելան: Բաժնեգիրքն է 20 ֆրանք, գաւառի համար 23, ծախքը հրատարակչին վրայ: Կեդրոնատեղի Արծիւ գրավաճառանոց, Պրակը 40 փարա ամէն գրավաճառի և լրագրավաճառի քով: